

**OPINNÄYTETYÖ
TIINA MÄKIMARTTI**

**EDUNVALVONTAPALKKION
MÄÄRÄYTYMINEN**

**Rovaniemen
ammattikorkeakoulu**
University of Applied Sciences

LIIKETALouden KOULUTUSOHJELMA

ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULU
YHTEISKUNTATIEETEET, LIIKETALOUS JA HALLINTO
Liiketalouden koulutusohjelma

Opinnäytetyö

EDUNVALVONTAPALKKION MÄÄRÄYTYMINEN

Tiina Mäkimartti

2010

Toimeksiantaja Kemin oikeusaputoimisto

Anitta Ruoskanen

Hyväksytty _____ 2010 _____

Tekijä	Tiina Mäkimartti	Vuosi	2010
Toimeksiantaja	Kemin oikeusaputoimisto		
Työn nimi	Edunvalvontapalkkion määräytyminen		
Sivu- ja liitemäärä	53 + 1		

Opinnäytetyöni aiheena on edunvalvontapalkkion määräytyminen. Työn toimeksiantaja on Kemin oikeusaputoimisto. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, miten edunvalvontapalkkio määräytyy, mitä erilaisia määräytymistapoja on, mitkä ovat palkkion määräytymiseen vaikuttavat tekijät ja mitä eri ohjeita palkkion määräytymiselle ja siihen vaikuttaville tekijöille löytyy. Olen tutkinut, miten edunvalvojat näitä ohjeita tulkitsevat sekä mitä eroavaisuuksia tulkinnoissa on.

Aihe tuli ajankohtaiseksi edunvalvonnan siirtyessä kunnilta oikeusministeriön alaisuuteen ja oikeusaputoimistojen yhteyteen, jolloin huomattiin, että eri kunnilta tulleet edunvalvojat eivät peri palkkiota täysin samoin perustein. Edunvalvottavat ovat eriarvoisessa asemassa sen mukaan, minkä kunnan alueella he asuvat.

Tutkimuksessani, selvisi että nykyisellä lainsäädännöllä ja ohjeella palkkio ei tule olemaan täysin samansuuruinen riippumatta siitä, kuka edunvalvontapalkkion määrää. Palkkion suuruuteen on paljon vaikuttavia tekijöitä, joita voidaan tulkita eri tavalla riippuen tulkitsijasta, ettei palkkion loppusumma ole samansuuruinen samanlaisissa tilanteissa.

Asiasanat edunvalvoja, edunvalvonta, edunvalvontapalkkio, yleinen edunvalvonta

Authors	Tiina Mäkimartti	Year	2010
Commissioned by	Kemi		
Subject of thesis	Lobbying premiums determination		
Number of pages	53 + 1		

Topic of this thesis is lobbying premiums determination. Work sponsor of this thesis is Kemi Legal aid office. Objective of this thesis is to solve how the lobbying commission is determined, what different kind of determination customs there is, what are the factors affecting the determination of the premium and what the different kind of instructions can be found to determinate premiums and factors affecting it. I have researched at how trustees interpret these instructions as well as differences in those interpretations.

Subject became topical when lobbying committees changed from local authority to under the Ministry of Justice and legal aid agencies in connection when it was discovered that when lobbyist from different towns do not charge a fee entirely on the same basis. People that are lobbied are in an unequal position depending on wich municipality territory they live in.

In my research I found that the current legislation and the guidance of premium will not be fully same size, regardless of who is lobbying the premium. Size of the premium has so many affecting factors, wich can be interpreted differently depending on the interpreter so that the total fee will not be same in similar situations.

Key words a guardian, lobbying, lobbying premiums determination, public guardianship

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SÄÄDÖSLUETTELO.....	1
1 JOHDANTO	2
2 EDUNVALVONTA.....	5
2.1 EDUNVALVONNAN TARVE.....	6
2.2 MUUTOS HOLHOUKSESTA EDUNVALVONTAAN.....	7
2.3 EDUNVALVONNAN JÄRJESTÄMINEN KUNNILTA VALTIOLLE	8
3 EDUNVALVONNASTA PERITTÄVÄ PALKKIO	10
3.1 PERUSMAKSU	11
3.2 LISÄMAKSUT	12
3.2.1 <i>Omaisuuksluettelon, vuosi- ja päätöstilin antaminen.....</i>	<i>12</i>
3.2.2 <i>Omaisuuksien hoitosuunnitelma.....</i>	<i>14</i>
3.2.3 <i>Lupahakemus.....</i>	<i>14</i>
3.2.4 <i>Asunnosta huolehtiminen .....</i>	<i>15</i>
3.2.5 <i>Muun omaisuuden hoitaminen .....</i>	<i>17</i>
3.3 ERITYISKORVAUS	18
3.4 ERITYISTEHTÄVÄ	20
4 PALKKIOON VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ	22
4.2 VARALLISUUDEN VAIKUTUS PALKKIOON	24
4.3 PALKKIORAJOITTIMET	26
4.4 PALKKION KOHTUULLISTAMINEN	28
4.4.1 <i>Työmäärään nähden kohtuuttoman suuri palkkio.....</i>	<i>28</i>
4.4.2 <i>Tehtävän epäasianmukainen hoitaminen.....</i>	<i>29</i>
4.4.3 <i>Maistraatin neuvoja ja ohjaava valvontatoimi.....</i>	<i>29</i>
4.5 MUUT PALKKIOT JA KULUT	29
5 EDUNVALVONNAN PALKKION PERIMISEN EROAVAIKUUDET KÄYTÄNNÖSSÄ.....	31
5.1 OMISTUKSESSA OLEVA OMAKOTITALO	32
5.1.1 <i>Oma asunto .....</i>	<i>32</i>
5.1.2 <i>Omakotitalon käyvän arvon selvittäminen .....</i>	<i>32</i>
5.1.3 <i>Kiinteistövalittajan arvio .....</i>	<i>34</i>
5.1.4 <i>Lisämaksu vuositilin laatimisesta .....</i>	<i>35</i>
5.2 TOIMEENTULOTUKI/KOHTUULLISTAMINEN.....	36
5.3 VARAKAS PÄÄMIES	37
5.3.1 <i>Lisämaksu vuositilin laatimisesta.....</i>	<i>37</i>
5.3.2 <i>Metsän arvo.....</i>	<i>38</i>
5.3.3 <i>Kuolinpesän arvo.....</i>	<i>40</i>
5.3.4 <i>Lisämaksu omaisuuden määrän ja tilin laajuuden perusteella.....</i>	<i>41</i>
5.4 LISÄMAKSU ASIAKKAAN HANKALUUDEN PERUSTEELLA.....	42
5.5 PERUSMAKSUN KOHTUULLISTAMINEN.....	43
5.6 PALKKION KOHTUULLISTAMINEN	44
5.7 OMAISUUDEN HOITOSUUNNITELMA.....	45
5.8 ERITYISKORVAUS	46
5.9 TULON JA VARALLISUUDEN LISÄYKSEN ERO.....	48
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	49
LÄHTEET.....	51
LIITTEET.....	53

LYHENNE- JA SÄÄDÖSLUETTELO

Holhustoimilaki	Laki holhoustoimesta 1.4.1999/442
	Laki holhustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä 29.8.2008/575
PARAS-laki	Laki kunta- ja palvelurakennemuutoksesta 9.2.2007/169

1 JOHDANTO

Olen valinnut opinnäytetyöni aiheeksi edunvalvontapalkkioiden määräytymisen. Tähän aiheeseen päädyin oman työpaikkani Kemin oikeusaputoimiston johtavan julkisen oikeusavustajan toimeksiannosta. Aihe tuli ajankohtaiseksi oikeusaputoimistoissa, kun edunvalvonta siirtyi kunnilta valtiolle 1.1.2009. Tällöin eri kunnissa toimineet edunvalvojat siirtyivät valtiolle oikeusaputoimistojen alaisuuteen, ja heidän johtajanaan toimii oikeusaputoimiston johtava julkinen oikeusavustaja. Samaan toimistoon tuli usean eri kunnan tähän asti itsenäisesti toimineet edunvalvojat. Jokaisella edunvalvojalla on oma tapansa toimia ja tehdä työtänsä. Palkkion perimisestä on säädetty holhoustoimilaissa (1.4.1999/442) siten, että sen mukaan edunvalvojalla on oikeus saada päämiehen varoista kohtuullinen korvaus. Oikeusministeriö voi antaa tarkempia ohjeita palkkion määräytymisen perusteista. (Laki holhoustoimesta 1.4.1999/442, 44. pykälä.) Oikeusministeriö on antanut ohjeen palkkion määräytymisen perusteista 14.12.2001 3927/33/2001 OM. Ohje ei ole kaiken kattava, joten kuntakohtaiset erot ovat olleet mahdollisia palkkioiden perinnässä.

Oikeusministeriössäkin on myös havaittu, ettei edunvalvontapalkkioita peritä täysin samoilla perusteilla, vaikka kaikki noudattavat oikeusministeriön antamaa palkkio-ohjetta. Se on kirjeessään 31.3.2009 OM 12/33/2007 johtaville julkisille oikeusavustajille ja yleisille edunvalvojille todennut, että koska edunvalvontapalveluja ei enää järjestetä itsenäisissä kunnissa, vaan palveluiden yleinen johto, ohjaus ja valvonta on keskitetty oikeusministeriöön, eivät päämiehetkään voi olla eriarvoisessa asemassa asuinpaikkansa mukaan edunvalvontapalkkioita määrätessä. Oikeusministeriö on antanut samaisen kirjeen liitteessä edunvalvontapalkkioiden perimiseen tulkinta- ja menettelytapaohjeen. (Oikeusministeriö 2009, 2, 3.) Opinnäytetyössäni tekemän kyselyn perusteella tämäkään ei ole kuitenkaan poistanut eroavaisuuksia palkkioiden perimisissä.

Opinnäytetyössäni olen selostanut, mitä edunvalvonta on ja kuka sitä tarvitsee, miten holhustoimi on kehittynyt, kuka siitä vastasi ennen ja kuka nyt. Tarkemmin olen tutkinut, mitä erilaisia palkkion määräytymistapoja on. Olen

tutkinut eri ohjeita ja kirjallisuutta kyseisistä palkkioista sekä sitä missä voi syntyä tulkintaongelmia. Edunvalvojille lähetetyllä kyselyllä olen pyrkinyt selvittämään, miten eri edunvalvojat näitä palkkioita perivät ja onko heidän perimistavassaan eroavaisuutta.

Tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt sekä lainoppia että kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Lainopissa tutkitaan oikeusjärjestykseen kuuluvia sääntöjä ja selvitetään niiden sisältöä. Lainopin keskeisin tutkimusongelma on selvittää voimassa olevan oikeuden sisältö käsiteltävässä oikeusongelmassa. (Husa - Mutanen - Pohjolainen 2005, 13.) Olen tutkinut edunvalvontapalkkion määräytymisen perusteena olevaa holhoustoimilakia, mitä kirjallisuus kertoo palkkion määräytymisestä, oikeusministeriön ohjeita ja kirjeitä, lain esivalmistelutyötä sekä edunvalvonnan kehittämistyöryhmän mietintöjä. Kvalitatiivinen tutkimus on laadullista tutkimusta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt survey-tutkimusta, jossa kerätään tietoa standardoidussa muodossa joukolta ihmisiä. (Hirsjärvi - Remes - Sajavaara 2007, 130, 156 - 157.) Tutkimusta olen suorittanut lähettämällä Pohjois-Suomen edunvalvojille sähköpostilla kyselylomakkeen, jossa pyritään selvittämään miten he perisivät palkkiota esimerkkitapauksissa. Kysymykset ovat avokysymyksiä, joissa on esimerkkitapauksia edunvalvottavien erilaisista elämäntilanteista. Olen ottanut aiheeksi ne asiat, joissa olen ajatellut olevan suurempia eroavaisuuksia palkkioiden perimisessä. Vaikka olen esittänyt kysymyksiä kuinka paljon palkkiota peritään, tarkoitukseni on ollut tutkia edunvalvontapalkkion perimisen laatua, ei niinkään määrää. Kyselytutkimuksen etuna on, että niiden avulla voidaan kerätä tietoa nopeasti monelta henkilöltä ja voidaan kysyä monia asioita. Heikkoutena on taas, ettei ole mahdollista varmistua siitä, että miten vakavasti vastaajat suhtautuvat tutkimukseen. Vastaamattomuus on myös ollut tässä tutkimuksessa kohtuuttoman suuri. (Hirsjärvi - Remes - Sajavaara 2007, 190.)

Edunvalvojien työssä on montakin asiaa ja työskentelytapaa, joissa edunvalvojilla on eroavaisuuksia. Opinnäytetyössäni en kuitenkaan ole näitä kaikkia lähtenyt tutkimaan, vaan olen keskittynyt ainoastaan edunvalvottavilta perittyihin palkkioihin lähinnä sen vuoksi, että tämä ongelma on kiinnostanut toi-

meksiantajaani Kemin oikeusaputoimiston johtavaa julkista oikeusavustajaa. En ole myöskään laajentanut tutkimustani koskemaan yksityisiä ihmisiä, jotka toimivat edunvalvojina, vaan olen tutkinut ainoastaan yleisten edunvalvojien perimiä palkkioita. Yleiset edunvalvojat ovat yhteiskunnan ylläpitämän edunvalvontapalvelun työntekijöitä. He ovat joko oikeusaputoimiston alaisuudessa olevia edunvalvojia tai ostopalveluna järjestetyn edunvalvonnan työntekijöitä.

2 EDUNVALVONTA

Edunvalvonta on ollut holhoustoimen terminä käytössä vuodesta 1999, jolloin holhoustoimilaki uudistettiin. Ennen uudistusta puhuttiin holhouksesta. Holhous-sanasta on kuitenkin tietoisesti pyritty pääsemään eroon holhoustoimilaissa. Entiset holhottavat ovat nykyisin päämiehiä, ja holhoojat ovat edunvalvoja. Päämiestermiä pidetään onnistuneena, koska se ilmaisee paremmin sen, että edunvalvonta ei merkitse siihen joutuneen alistamista, vaan edunvalvoja hoitaa päämiehensä asioita tämän kanssa yhteistoiminnassa. (Välimäki 2008, 5.)

Edunvalvonta on sananmukaisesti jonkun edun valvontaa. Tässä opinnäytetyössä kysymys on yhteiskunnan järjestämästä edunvalvonnasta sellaiselle henkilölle, joka ei itse pysty huolehtimaan asioistaan, eikä hänen asioitaan voi hoitaa millään muulla järjestelyllä. Edunvalvonnan tarpeessa olevalle henkilölle voidaan määrätä edunvalvojaksi tehtävään suostuva ja sopiva henkilö, jolla on taito ja kokemus. Tehtävään määrätään ensisijaisesti edunvalvontaa tarvitsevan lähiomainen. Jos sopivaa lähiomaista ei ole, voidaan yleinen edunvalvoja määrätä edunvalvojaksi. Yleisiä edunvalvoja ovat nykyisin valtion oikeusaputoimiston alaisuudessa oleva virkamies tai ostopalvelun palvelutuottajan työntekijä. Yleinen edunvalvoja hoitaa edunvalvontatehtävät virkatyönä. (Oikeusministeriö 2008.)

Edunvalvontaa haetaan maistraatista. Maistraatti toimii holhousviranomaisena. Se järjestää tarvittaessa edunvalvojan henkilölle, joka ei kykene itse valvomaan etujaan ja hoitamaan asioitaan. Edunvalvonnan tarpeessa olevan henkilön itse hakiessa itselleen edunvalvontaa maistraatti voi määrätä edunvalvojan, mutta jos hakijana on joku muu, antaa käräjäoikeus määräyksen. Maistraatti valvoo myös edunvalvojen toimintaa. Edunvalvoja on tilivelvollinen maistraatille päämiehen varoista ja veloista, tuloista ja menoista. Edunvalvoja tekee tilin vuosittain maistraattiin sekä päätöstilin edunvalvonnan päättyessä. Edunvalvoja joutuu hakemaan luvan maistraatilta joihinkin päämiehen oikeustoimiin. (Maistraatti 2010.)

2.1 Edunvalvonnan tarve

Edunvalvojan tehtävänä on pyrkiä auttamaan henkilöitä, jotka eivät itse kykene huolehtimaan taloudellisista asioista. Omia asioitaan ei yleensä kyetä hoitamaan sairauden tai korkean iän heikennettyä kyvyn toimia. Edunvalvojan määräyksen avulla tällainen henkilö voi saada tuekseen edunvalvojan. Edunvalvojan tehtävä on huolehtia ja valvoa edunvalvottavan etua, joko hänen puolestaan tai hänen kanssaan, mikäli valvottava kykenee ymmärtämään asioita. Pyrkimys on kuitenkin ensisijaisesti hoitaa asiat muulla tavoin kuin edunvalvonnalla, mutta jos tämä ei onnistu, siinä tapauksessa määrätään edunvalvoja. (Oikeusministeriö 2008.)

Edunvalvonnan tilanteet ja tarpeet ovat käytännössä hyvinkin erilaisia. Edunvalvontaa tarvitsevat muita ryhmiä enemmän vanhukset, jotka lähinnä sairauden tai heikentyneet fyysisen tai psyykkisen toimintakyvyn vuoksi eivät kykene valvomaan omia etujaan. Myös alle 18-vuotiaat lapset tarvitsevat josakin määrin edunvalvojaa, esimerkiksi siinä tilanteessa, jos molemmat vanhemmat ovat kuolleet tai oma huoltaja ei voi ajaa lapsensa etua, koska oma etu on ristiriidassa lapsen edun kanssa. Työikäisistä edunvalvonnan suurimman tarpeen aiheuttajat ovat vammaisuus tai mielenterveysongelmat sekä vakavat sairaudet. (Hallintovaliokunta 1998, 2.)

Pelkästään päihteiden käyttö, työttömyys, erityiset persoonallisuuden piirteet tai poikkeavat elämäntavat eivät ole syitä edunvalvojan määräämiselle. Ne eivät täytä useinkaan sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn tunnusmerkkejä. Jotta edunvalvoja määrättäisiin, on henkilön oltava kykenemätön huolehtimaan omista asioistaan. Tämän lisäksi edellytyksenä on, että asiat ovat sellaisia, että ne vaativat hoitamista, eivätkä tule hoidetuksi muutoin kuin edunvalvojan avulla. (Parviainen - Rubanin 2009.)

2.2 Muutos holhouksesta edunvalvontaan

Muutos holhouksesta edunvalvontaan on ollut hyvin pitkälinen prosessi. Keskiajalla holhoustointa koskevat säännökset löytyivät maakuntalaeissa ja maanlaeissa. Silloin holhustoimi oli pelkästään suvun tehtävä ja myös hallinnollinen valvonta kuului sukulaisille. Holhustoimen pääasiallinen tehtävä oli turvata holhokin omaisuuden säilyminen, jotta holhoojalla ja muilla sukulaisilla olisi mahdollisimman paljon jäämistöä perittävänä holhokin kuollessa. Vasta keskiajan loppupuolella alettiin ajatella, ettei holhous ollut enää pelkästään suvun asia, sillä tällöin, jos sukulaisholhoojaa ei ollut, kaupunginraadin tuli määrätä holhokille kaksi holhoojaa, jotka olivat viime kädessä tili-velvollisia raadille. (Välimäki 2008, 2, 3.)

Vuonna 1898 säädettiin holhouslaki (19.8.1898/34), jossa holhustoimen vastuu siirtyi sukulaisilta viranomaisille. Silloin holhustoimen hallinnon ja valvonnan päävastuu kuului alioikeudelle. Suvun ja perheen etusijan vaaliminen siirtyi holhottavan etusijan vaalimiseen. (Ks. Välimäki 2008, 3.)

Vasta vuonna 1971 holhousjärjestelmään tulivat mukaan varsinaiset virkaholhoojat. Tällöin astui voimaan laki holhouksen järjestämisestä eräissä tapauksissa (15.1.1971/14). Sen 1. ja 2. pykälässä säädettiin, että kunnan holhouslautakunta voi nimetä holhouksia hoitamaan henkilöitä, jotka ovat suostuneet toimimaan holhoojina, sellaisille holhouksen tarpeessa oleville henkilöille, jolle vähävaraisuuden tai muun erityisen syyn takia ei muuten ole sopivasti saatavissa holhoojaa. Lain 5. pykälässä säädettiin, että jos tällaisia henkilöitä ei ole saatavissa, tuli kunnan tätä tarkoitusta varten perustaa virka. Viranhaltijaa sanotaan tässä laissa virkaholhoojaksi. Virkaholhoojat siis hoitivat sellaisten henkilöiden holhousa, jolle vähävaraisuuden tai muun syyn tähden ei ole saatavissa holhoojaa. Tämä poisti sen, että vain varakkaimmille holhoteille määrättäisiin holhooja ja köyhät jäivät joko köyhäinhoidon, lastensuojelun tai oman onnensa varaan. (Saarenpää - Mattila - Mikkola 1972, 50, 99.) Nykyisin yleinen edunvalvonta määrätään kaikille sitä tarvitseville sekä köyhille että varakkaille, jos heidän asioitaan ei saada muuten järjestettyä eikä heille saada ketään muuta edunvalvojaa.

2.3 Edunvalvonnan järjestäminen kunnilta valtiolle

Edunvalvonnan siirtymisessä kunnilta valtiolle ensimmäinen askel oli helmikuussa 2007 voimaan astunut laki kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta (9.2.2007/169, eli niin sanottu PARAS-laki), jonka pyrkimyksenä on ollut muun muassa tarkistaa kuntien ja valtion välistä tehtäväjakoa. Lain tavoitteena on ollut varmistaa, että koko maassa on asiakkaiden saatavilla olevat ja laadukkaat palvelut. Palvelurakenteen tulee sen mukaan olla kattava ja taloudellinen ja sen on mahdollistettava voimavarojen tehokas käyttö. Tämän lain 8. pykälässä on luettelo kunnilta valtiolle siirrettävistä tehtävistä. Luettelo sisältää kohdan holhoustoimen edunvalvontapalveluiden kunnalle kuuluvien tehtävien siirtäminen valtion järjestettäväksi ja rahoitettaviksi. (Hallituksen esitys 45/2008, 3.)

Edunvalvonnan siirtoa kunnilta valtiolle on pohdittu jo vuonna 1999 voimaan tullutta holhoustoimilakia uudistettaessa. Asiaa pohdittiin uudelleen holhoustoimilain seuranta tutkimuksessa 2000-luvun alkuvuosina. PARAS-laissa ei ole säädetty, minkä valtion viranomaisen tehtäväksi yleinen edunvalvonta tulisi. Tätä asiaa selvittämään sisäasianministeriö asetti 15.2.2007 niin sanotun paikallishallintotyöryhmän. Työryhmä ehdotti väliraportissaan, että yleisen edunvalvonnan järjestämisestä vastaisivat valtion oikeusaputoimistot. Työryhmä perusteli kantaansa muun muassa sillä, että oikeusapu ja edunvalvonta ovat luonteeltaan samantyyppisiä: kumpikin hoitaa riippumattomasti ihmisten yksityistaloudellisia asioita. Lisäksi oikeusaputoimistot sijaitsevat maassamme suhteellisen tiheään, mitä edunvalvonnan asianmukainen järjestäminen edellyttää. (Rubanin - Tiainen - Hyrkäs 2008.)

Laki holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä (29.8.2008/575) tuli voimaan 1.1.2009, jolloin edunvalvontapalveluiden järjestäminen siirtyi kunnilta valtiolle. Edunvalvontapalveluiden tuottamista varten maa jaettiin edunvalvonta-alueisiin, joista kuhunkin kuuluu yksi tai useampi kunta. Edunvalvontapalveluiden tuottamisesta vastaavat valtion oikeusaputoimisto. Tätä varten oikeusaputoimistossa on yleisen edunvalvojan virka tai virkoja ja riittävä määrä avustavaa henkilökuntaa, jotka ovat pääasiassa edunvalvontasihteereitä. Oikeusaputoimisto voi myös oikeusministeriön kanssa neuvoteltu-

aan ostaa edunvalvontapalveluita, jos se on edunvalvontapalveluiden alueellisen saatavuuden tai muun syyn vuoksi tarpeen. (Laki holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä 29.8.1999/575, 2. pykälä.)

Kunnilla oli mahdollisuus valita, siirtyvätkö kunnan yleiset edunvalvojat valtion palvelukseen vai jatkavatko he edelleen edunvalvontapalveluiden järjestämistä ostopalveluna, jolloin edunvalvojat pysyvät kunnan palkkalistoilla, ja kunta myy edunvalvontapalvelut valtiolle. Näin on käynyt monessa kunnassa. Valtaosa kuntien edunvalvonnan henkilökunnasta siirtyi kuitenkin oikeusaputoimistoihin. Ostopalveluina hankittiin vuonna 2009 noin kahdeksan prosenttia edunvalvonnoista yleisen edunvalvonnan piirissä olevista päämiehistä. Ostopalveluiden tuottajat ovat vielä tällä hetkellä pääosin kuntia. (Parviainen - Rubanin 2009, 2.)

Tulevaisuudessa on mahdollista, että edunvalvonnan tuottamista lisätään ostopalveluina. Oikeusministeriö on asettanut 26.1.2010 työryhmän kehittämään ja arvioimaan edunvalvontapalveluiden tuottamistapoja ja ostopalveluiden laajentamista oikeusaputoimistoissa. Sen yhtenä tehtävänä on ollut selvittää mahdollisuudet laajentaa edunvalvontapalveluiden ostamista ulkopuolisilta palveluntuottajilta.

3 EDUNVALVONNASTA PERITTÄVÄ PALKKIO

Holhoustointa on yleisesti pidettävä luonteeltaan luottamustehtävänä, mutta holhoojalla on kuitenkin jo vanhastaan katsottu olevan oikeus palkkioon. Holhoojiksi on kautta aikojen ollut usein vaikeaa löytää sopivia henkilöitä, jotka olisivat halukkaita toimimaan holhoojana. Tämä olisi ollut vielä vaikeampaa, jos tämä olisi hoidettava ilman palkkiota. Palkkion perimisestä on säädetty jo satoja vuosia. Vuoden 1669 holhousjärjestyksen mukaan holhooja oli oikeutettu saamaan palkkiota 5 prosenttia holhotin omaisuuden nettotulosta. Tämä laki oli mielestäni selkeä ja tasapuolinen kaikkia holhottavia kohtaan, mutta jo vuonna 1734 palkkion perimisessä on ollut eri holhottavien kohdalla eriarvoisuutta, sillä laissa se, joka ”holhoustoimen on hyvin ja uskollisesti hoitanut, saakoon, jollei muutoin tyydy, sen maksun ja palkkion jonka Oikeus kohtuulliseksi katsoo”. Samalla linjalla on ollut ennen nykyistä holhoustoimilakia voimassa oleva holhouslaki, sillä holhouslain 49. pykälän mukaan holhoojalla on ollut oikeus saada hänen ”vaivojansa kohtuullisesti vastaava ja holhouksen laadun mukainen palkkio”. (Rautiala 1984, 117.) Molemmissa laissa tulkittavaksi jää mikä on kohtuullista. Kohtuullisuus riippuu mielestäni siitä, kuka asiaa katsoo. Se, mikä tuntuu holhoojasta kohtuulliselta, ei välttämättä ole holhottavasta kohtuullista. Holhoustoimen kehittämistyöryhmä on vuonna 2004 ottanut kantaa kysymykseen palkkion kohtuullisuudesta. Sen mukaan palkkion kohtuullisuutta on mahdotonta määritellä tarkasti, koska se riippuu yksittäisestä tapauksesta. Varallisuuden ollessa suuri, tuhansienkin eurojen palkkio saattaa olla kohtuullinen, koska omaisuuden ollessa suuri siihen liittyy myös suuri vastuu. Edunvalvoja joutuu kantamaan vastuun tästä, vaikka omaisuuden hoitaminen ei joka vuosi aiheuttaisikaan paljon työtä. Tärkeää olisi kuitenkin pyrkiä siihen, että maistraatti toimii alueensa edunvalvojen kanssa johdonmukaisesti samoja periaatteita noudattaen. (Oikeusministeriö 2010.)

Nykyinen holhoustoimilaki ei ole palkkion osalta paljon selkeämpi, sillä täysiikäisen edunvalvojalla ja alaikäiselle määrätyllä edunvalvojalla on holhoustoimilain 44. pykälän 2. momentin mukaan oikeus saada päämiehensä varoista korvaus tarpeellisista kuluistaan sekä tehtävänsä laatuun ja laajuuteen

ja päämiehen varoihin nähden kohtuullinen korvaus. Pykälässä esiintyy edelleen sana kohtuullisuus. Saman pykälän 3. momentissa säädetään, että oikeusministeriö voi antaa tarkempia ohjeita palkkion määräytymisen perusteista. Oikeusministeriö on 14.12.2001 antanut ohjeen, jossa edunvalvojan palkkiot on luokiteltu perusmaksuksi, lisämaksuksi, erityiskorvaukseksi ja korvaukseksi lyhytaikaisesta tehtävästä.

Edunvalvojan palkkio koostuu perusmaksusta, lisämaksuista, erityiskorvauksesta sekä korvaukseksi lyhytaikaisesta tehtävästä. Palkkion suuruuteen vaikuttaa edunvalvojan tekemän työn määrä, päämiehen omaisuuden nettoarvo sekä päämiehen tulot. Palkkiota rajoittavat palkkiorajoittimet, jotta palkkio ei nouse kohtuuttoman suureksi. Liitteessä 1 on edunvalvonnan palkkion perimisen kulu- ja palkkiolasku. Tästä käy hyvin selville, mistä palkkio pääpiirteissään koostuu.

3.1 Perusmaksu

Perusmaksu on yleinen maksu, vuosipalkkio, joka kattaa kaikki edunvalvonnan perustehtävät. Perusmaksu on tarkoitettu kattamaan kaikki päämiehen tavanomaiset, varsinaisten taloudellisten asioiden hoitamiseksi tarvittavat tehtävät. Tavallisimpia perusmaksulla katettavia toimenpiteitä ovat normaalit asiointit ja neuvottelut pankkien, Kelan, terveydenhoitoa tarjoavien yksiköiden, viranomaisten ja yhteisöjen kanssa sekä ylipäätään päämiehen edustaminen tämän taloudellisissa asioissa. (Heikkinen - Heusala - Mäkelä - Nuotio 2003, 196.)

Perusmaksun suuruus on tällä hetkellä 200 €. Palkkion suuruus säädetään oikeusministeriön ohjeen 2. pykälässä. Samaisen ohjeen 3. pykälän mukaan perusmaksua ja lisämaksua ei peritä, jos päämiehen nettotulot rahana annetut sosiaaliset etuudet mukaan luettuina ovat vähemmän kuin 4200 € vuodessa. Tämä tekee keskimäärin 350 € kuukautta kohden, joten tämä koskee periaatteessa hyvin pientä ihmisryhmää, sillä kansaneläke ja peruspäivärahan ovat yli 400 € kuukaudessa. Jos tulot ovat yli 4200 € vuodessa, perusmaksu peritään, ellei sitä ole tarpeen kohtuullistaa. Kohtuullistamisen käsitte- len myöhemmin. (Oikeusministeriö 2001.)

3.2 Lisämaksut

3.2.1 Omaisuusluettelon, vuosi- ja päätöstilin antaminen

Maistraatin lähetettyä määräyksen edunvalvojalle uudesta päämiehestä, edunvalvoja selvittää päämiehensä omaisuuden, tulot sekä velat, mitä päämiehellä on edunvalvonnan alkaessa. Edunvalvojan tulee kolmen kuukauden kuluessa edunvalvontatehtävän alkamisesta antaa holhousviranomaiselle eli maistraatille omaisuusluettelo niistä päämiehen varoista ja veloista, joiden tulee olla edunvalvojan hoidettavana (Holhoustoimilaki 48. pykälä). Edunvalvojalla on myös tilivelvollisuus päämiehen varoista ja veloista sekä tilikauden tapahtumista (Holhoustoimilaki 50. pykälä). Edunvalvojan tulee vuosittain antaa holhousviranomaiselle tili, eli vuositili. Vuositili on annettava kolmen kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä (Holhoustoimilaki 51. pykälä). Vuositilistä ja päätöstilistä tulee käydä selville päämiehen varat ja velat tilikauden alkaessa ja päättyessä, tilikauden aikana niissä tapahtuneet muutokset, päämiehen puolesta tehdyt merkittävät oikeustoimet sekä muut vastaavat toimenpiteet, joihin edunvalvoja on ryhtynyt omaisuutta hoitaessaan. Nämä tiedot on esitettävä sillä tavoin, että holhousviranomainen voi tilin perusteella valvoa omaisuuden hoitamista ja omaisuuden hoitosuunnitelman noudattamista. (Holhoustoimilaki 55. pykälä.) Tämä on käytännössä kirjanpitoa tuloista, menoista sekä varallisuuden ja velkojen ilmoittamista. Kirjanpito tosittain toimitetaan maistraattiin hyväksyttäväksi.

Oikeusministeriön ohjeen 2. pykälän 3. momentin 1. kohdassa säädetään omaisuusluettelon taikka vuosi- ja päätöstilin antamisesta perittävästä palkkiosta. Sen mukaan palkkiota voidaan periä 30 - 340 € omaisuuden määrästä ja tilin laajuudesta riippuen. Edunvalvonnan siirtyessä valtiolle oikeusministeriö on lähettänyt edunvalvojille kyselyn, jossa kysyttiin edunvalvontapalkkioiden määräytymisen perusteista ja käytännöstä. Kyselyn tulokset osoittivat, että edunvalvontapalkkioita ei peritä täysin samoin perustein, joten oikeusministeriö laati palkkion määräytymisen tulkintaohjeen, jonka se lähetti kirjeen 31.3.2009 liitteenä johtaville julkisille oikeusavustajille ja yleisille edunvalvojille. (Oikeusministeriö 2001.)

Tulkintaohjeessa on lisämaksun perimisessä kehoitettu käyttämään palkkiovälin 30 - 340 € koko laajuudessaan. Pienin lisämaksu 30 € peritään niiltä päämiehiltä, joiden kirjanpito on yksinkertaista esimerkiksi pankkitilejä, omaisuuslajien ja velkojen kirjaustilejä on vain 1-2 ja tilitapahtumat tavanomaisten tulojen ja menojen kirjauksia. Suurin 340 € lisämaksu peritään niiltä päämiehiltä, joilla on kirjanpidossa useita pankkitilejä, omaisuuslajien ja velkojen kirjaustilejä sekä vastaavasti huomattavasti erilaista varallisuutta. Tilin voi jakaa vaikeusasteisiin ja porrastaa lisämaksut vastaavasti. Pääpaino tässä kohdassa on tilinteon laajuudella, ei niinkään omaisuuden arvolla. Palkkion suuruus määräytyy sen mukaan, miten vaativa tilin tekeminen on, ei suoraan omaisuuden arvon perusteella. Omaisuuden arvosta voidaan periä erikseen prosentuaalinen osuus palkkiona. (Oikeusministeriö 2009.)

Lainsäädäntöneuvos Markku Helin oikeusministeriön lainvalmisteluosastolta on 19.10.1999 tekemässään muistiossa, joka koskee edunvalvojan palkkion määräytymisohjetta, ohjeistanut palkkiovälin käyttämistä siten, että jos päämiehellä ei ole mainittavaa varallisuutta ja edunvalvonta koostuu lähinnä eläkkeen hallinnoimisesta, käytetään vaihteluvälin alareunaa. Jos päämies on sitä vastoin varakas ja omaisuuden hoidon yhteydessä tehdään runsaasti oikeustoimia, voidaan käyttää vaihteluvälin ylintä osaa. (Helin 1999.)

Kemissä on maistraatti antanut erillisen ohjeen edunvalvontapalkkioista. Sen mukaan on lisäpalkkion periminen jaoteltu kahteen kriteeriin: omaisuuden määrään perustuva ja tilin laajuuteen perustuva palkkion määrä. Omaisuuden määrän vaikutus palkkioon on jaoteltu suoraan taulukon muotoon seuraavasti:

• varat alle 100 000 €	palkkio 30 -100 €
• 100 000 - 230 000 €	palkkio 100 -170 €
• 230 000 - 336 000 €	palkkio 170 - 240 €
• yli 336 000 €	palkkio 240 - 340 €

Tilin laajuuteen perustuvaa palkkion määräytymisessä laskentaperusteena voidaan ohjeen mukaan käyttää vientien määrää. (Maistraatti 2006.) Tässä

ohjeessa on vaarana se, että palkkion määritellään pelkästään omaisuuden mukaan suoraan taulukosta. Oikeusministeriön tulkintaohjeen mukaan pääpaino palkkion määräytymiselle pitäisi olla tilinteon laajuudessa eikä omaisuudessa, tämä sen vuoksi, koska omaisuuden arvosta voidaan periä erikseen prosentuaalinen osuus palkkiona. (Oikeusministeriö 2009.)

3.2.2 Omaisuuden hoitosuunnitelma

Päämiehen varallisuuden ollessa huomattava tai sellaista, jonka hoitaminen on vaikeaa, edunvalvojan työtä helpottaa omaisuuden hoitosuunnitelmalla. Hoitosuunnitelman tekee edunvalvoja ja maistraatti hyväksyy sen. Voi olla myös mahdollista, että maistraatti määrää edunvalvojan tekemään hoitosuunnitelman ja hyväksyttämään sen maistraatissa. Hoitosuunnitelma on laadittava omaisuuden hoidon ja käytön ohjeeksi ottamalla huomioon holhoustoimilain 37. - 39. pykälässä annetut määräykset omaisuuden hoitamisesta. (Välimäki 2008, 75 - 76.) Käytännössä hoitosuunnitelman laatiminen lienee vähäistä. Edunvalvojille tekemässäni kyselyssä suurin osa vastasi, ettei ole tehnyt omaisuudenhoitosuunnitelmaa työssään. Vain yksi edunvalvoja vastasi tehneensä tapauksissa, joissa on monenlaista hoidettavaa omaisuutta ja joudutaan tekemään paljon isoja päätöksiä. Tällä on haettu tavallaan maistraatin kantaa asioidenhoitotapaan jo etukäteen.

Palkkion suuruus määrätään Oikeusministeriön ohjeen 2. pykälän 3. momentin 2. kohdassa. Sen suuruus on sama kuin vuosi- ja päätöstilin antamisestakin eli 30 - 340 euroa omaisuuden määrästä ja sen laatimisen edellyttämästä työmäärästä riippuen (Oikeusministeriö 2001.)

3.2.3 Lupahakemus

On olemassa joitakin päämiehen puolesta tehtäviä oikeustoimia, jotka on katsottu niin tärkeäksi päämiehen kannalta, että nämä ovat säädetty luvanvaraisiksi. Niiden valvontaa ei ole jätetty jälkikäteen suoritettavan tarkastuksen varaan, vaan oikeustoimien pätevyyden edellytyksenä on holhousviranomaisen eli maistraatin antama lupa. Luvanvaraiset oikeustoimet on lueteltu holhoustoimilain 34. pykälässä. Laissa on yksityiskohtaisesti lueteltu, mitkä toi-

met vaativat maistraatin luvan. Muut kuin laissa vaaditut toimet edunvalvoja voi tehdä ilman maistraatin lupaa, jos oikeustoimet kuuluvat edunvalvojan kelpoisuuden piiriin. (Välimäki 2008, 95 - 96.) Holhoustoimilain 34. pykälässä säädetään ne oikeustoimet, joita edunvalvoja ei voi tehdä ilman maistraatilta haettavaa lupaa. Edunvalvoja ei voi esimerkiksi luovuttaa tai vastiketta antamalla hankkia kiinteää omaisuutta, luovuttaa pantiksi omaisuutta, muulla tavoin perustaa siihen panttioikeutta, luopua perinnöstä, luovuttaa päämiehen-sä perintöosuutta, tehdä sopimusta omaisuuden osituksesta tai perinnönjaosta, joka toimitetaan ilman pesänjakajaa.

Palkkio tällaisesta oikeustoimen luvan hakemisesta holhousviranomaiselta päämiehen puolesta on säädetty oikeusministeriön ohjeen 2. pykälän 3. momentin 3 kohdassa. Sen mukaan palkkiota luvan hakemisesta voidaan periä 80 € (Oikeusministeriö 2001).

Lupa-asian hoitamisesta holhousviranomaisessa edunvalvoja on oikeutettu kiinteään korvaukseen. Korvaus on asiakohtainen, ei lupakohtainen. Sen suuruus ei siten riipu siitä, myönnetäänkö asiassa useampi kuin yksi lupa. Jos päämiehelle hankitaan uusi asunto siten, että vanhalle asunnolle haetaan myyntilupaa ja uudelle samalla ostolupaa, korvaus asian hoitamisesta on 80 € eikä 160 €. Mikäli edunvalvoja hakee myyntiin ja ostoon tarvittavat luvat erikseen voimatta esittää menettelylle hyväksyttävää syytä, holhousviranomaisen voi olla hyväksymättä palkkiota siltä osin kuin se ylittää 80 €. (Helin, 1999.)

3.2.4 Asunnosta huolehtiminen

Kun päämiehellä on henkilökohtaisessa käytössään asunto, on edunvalvojalta oikeus periä erillinen palkkio sen huolehtimisesta. Edunvalvojalla on oikeus palkkioon myös siinä tapauksessa, että päämies asuu itse laitoksessa, mutta asuntoa säilytetään päämiehen mahdollista paluuta varten tai jos päämiehen puoliso asuu siellä. Jos asunto on vuokrattu ulkopuoliselle, silloin ei voida katsoa asunnon olevan henkilökohtaisessa käytössä ja palkkiota ei voida periä. Tällöin asunnon arvo otetaan huomioon muussa omaisuudessa. (Heikkinen - Heusala - Mäkelä - Nuotio 2003.)

Holhustoimen kehittämistyöryhmältä on kysytty kantaa siitä, onko kysyjän tulkinta henkilökohtaisesti käytössä olevan asunnosta työryhmän mielestä oikea. Kysyjän mukaan heillä päämiehen henkilökohtaisessa käytössä olevana asuntona pidetään huoneistoa tai kiinteistöä, jota hän käyttää asumi- seensa. Lisäksi päämiehen aikaisempi asunto, joka on jäänyt tyhjilleen tai perheenjäsenten käyttöön kokonaan vastikkeetta tai kulujen korvaamista vastaan, on tässä kohdassa tarkoitettulla tavalla päämiehen käytössä. Asun- nolla tarkoitetaan myös maanvuokraoikeutta rakennuksineen, asumisoikeu- sasuntoa ja osaomistusasuntoa. Pääsääntö on, että asunnon tulee tuottaa käypää vuokra- tai muuta tuloa, jotta sitä ei katsottaisi päämiehen henkilö- kohtaisessa käytössä olevaksi. Jos päämiehellä toisaalta on useita huoneis- toja tai asuinkiinteistöjä, voi pääsääntöisesti vain yksi niistä olla henkilökoh- taisessa käytössä oleva asunto ja muiden osalta palkkio lasketaan prosentti- perusteisesti Jos päämiehen omistamalla kiinteistöllä on henkilökohtaisessa käytössä olevan asuinrakennuksen ja tontin lisäksi maa- ja metsätalousmaa- ta tai muu tuloa tuottava osa (esimerkiksi teollisuushalli), on asuinosan ja muun osan arvot eriteltävä ja arvioitava tilissä ja palkkiolaskennassa. Henki- lökohtaisessa käytössä olevaan asuntoon kohdistuvia velkoja ovat asunnon hankkimiseksi ja kunnostamiseksi otetut velat. Jos asunto on pantattu esi- merkiksi tulonhankkimisvelan tai vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn liittyvän järjestelyluoton vakuudeksi, ei velka kohdistu tässä tarkoitettulla tavalla asun- toon. Työryhmä on kannanotossaan kysyjän kanssa samaa mieltä. Työryhmä korostaa kuitenkin, että joissakin tilanteissa päämiehellä saattaa olla useita asuntoja henkilökohtaisessa käytössä. (Holhustoimen kehittämistyöryhmä 2010.)

Yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmä on 16.12.2009 kirjeessään OM 10/33/2009 ottanut kantaa, miten menetellä silloin kun omassa käytössä ole- va asunto myydään kesken vuotta. Sen mukaan palkkio määräytyy laskenta- ajankohdan tilanteen mukaan. Jos asunto on myyty aiemmin, tilillä oleva myyntihinta otetaan huomioon omaisuuskorotuksessa eikä peritä osaksikaan 170 € lisämaksua asunnon hoidosta. (Oikeusministeriö 2009.)

Palkkion suuruus säädetään Oikeusministeriön ohjeen 2. pykälän 3. momentin 4. kohdassa. Sen suuruus on tällä hetkellä 170 €, ja sen voi periä vuosittain (Oikeusministeriö 2001).

3.2.5 Muun omaisuuden hoitaminen

Oikeusministeriön ohjeen 2. pykälän 3. momentin 5. kohdassa säädetään palkkio muun omaisuuden hoitamisesta. Palkkio on 2 % hoidettavana olevan omaisuuden arvosta. Omaisuuteen luetaan mukaan kaikki muu omaisuus paitsi oma asunto, joka on päämiehen käytössä. Omaisuudelle määritellään käypä arvo, ja käyvästä arvosta vähennetään 13 500 €. Käyvän arvon määrittely käydään myöhemmin läpi. Jos päämiehellä on velkaa, omaisuuden käyvästä arvosta vähennetään myös lisäksi muut kuin päämiehen käytössä olevan asunnon velat. (Oikeusministeriö 2001.)

Tein koelaskelman, kuinka paljon palkkion suuruuteen vaikuttaa, katsotaanko asunto omassa käytössä olevaksi vai muuksi omaisuudeksi. Käytin vuositilin tekemisessä 100 € palkkiota ja asunnon arvona 20 000 €.

apulaskelma 1

omaisuuden bruttoarvo	30000
- omassa käytössä olevan asunnon arvo	20000
- velat	
- vähennetään 13500	13500
Erotus	-3500
Palkkio/vuositulon omaisuuskorotus 2 % em.erotuksesta	0

apulaskelma 2

LISÄMAKSUN LASKEMINEN	
+ omaisuusluettelon vuosi- tai päätöstilin laatiminen	100
+ omistusasunnosta huolehtimista koskevat toimenpiteet	170
+ muun omaisuuden hoitaminen	0
Lisämaksu yhteensä	270

apulaskelma 3

päämiehen vuositulot	9600
vuositulon omaisuuskorotus	0
vuositulon vähennys -4200	4200
Erotus	5400
Palkkiorajoitin 18 %	972

apulaskelma 1

omaisuuden bruttoarvo	30000
- omassa käytössä olevan asunnon arvo	
- velat	
- vähennetään 13500	13500
Erotus	16500
Palkkio/vuositulon omaisuuskorotus 2 % em.erotuksesta	330

apulaskelma 2

LISÄMAKSUN LASKEMINEN	
+ omaisuusluettelon vuosi- tai päätöstilin laatiminen	100
+ omistusasunnosta huolehtimista koskevat toimenpiteet	0
+ muun omaisuuden hoitaminen	330
Lisämaksu yhteensä	430

apulaskelma 3

Päämiehen vuositulot	9600
vuositulon omaisuuskorotus	330
vuositulon vähennys -4200	4200
Erotus	5730
Palkkiorajoitin 18 %	1031,40

Perusmaksu	200	Perusmaksu	200
Lisämaksu	270	Lisämaksu	430
Yhteensä	470	Yhteensä	630
Palkkiorajoitin	972	Palkkiorajoitin	1031,40
perus- ja lisämaksu palkkiorajoittimen soveltamisen jälkeen	470	perus- ja lisämaksu palkkiorajoittimen soveltamisen jälkeen	630

Laskelmasta käy ilmi, että otettaessa huomioon asunto muuna omaisuutena, omaisuuden yhteisarvon ollessa 30 000 €, palkkion suuruus on 160 € enemmän kuin siinä tapauksessa, että sen ottaisi huomioon omassa käytössä olevaksi. Jos taas muun omaisuuden arvo on yhteensä 22 000 €, eli asunnon arvo olisi 12 000 € ja säästöt 10 000 €, palkkio olisi samansuuruinen kuin asunnon ottaminen huomioon omassa käytössä olevaksi. Lopputulos on, että otettaessa huomioon asunto muuna omaisuutena omaisuuden yhteisarvon ollessa yli 22 000 €, päämies joutuu maksamaan suuremman palkkion kuin jos asunto otettaisiin huomioon omassa käytössä olevaksi.

3.3 Erityiskorvaus

Oikeusministeriön ohjeen 2. pykälän 4. momentissa säädetään, milloin voi periä erityiskorvausta tekemästään tehtävästä. Edunvalvoja, joka suorittaa päämiehensä puolesta tälle tarpeellisen, erityistä ammattitaitoa tai huomattavaa työmäärää vaativan tehtävän, on oikeutettu saamaan siitä kohtuullisen erityiskorvauksen esittämänsä hyväksyttävän laskun mukaisesti, jos tehtävän hoitaminen tällä tavoin on päämiehen edun mukaista (Oikeusministeriö 2001).

Erityiskorvaus on sellainen tehtävä, joka normaalisti tilataan ulkopuoliselta taholta, mutta jonka edunvalvoja suorittaa itse. Palkkio-ohjeeseen liittyvän Markku Helinin muistion mukaan palkkio-ohjeessa tarkoitetaan tehtäviä, joita edunvalvojan ei voida katsoa olevan velvollinen itse suorittamaan ja joihin tavallisesti palkataan eri henkilö. Esimerkkinä mainitaan tilanne, jossa edunvalvoja, jolla on lakimieskoulutus, edustaa itse päämiestään sellaisessa lakimiehen taitoja vaativassa oikeudenkäynnissä, jossa päämies on osapuolena. Useimmiten on perusteltua, että edunvalvoja ei tee päämiehensä puolesta

sellaisia tehtäviä, jotka eivät suoranaisesti liity edunvalvojan tehtäviin. (Heikkinen - Heusala - Mäkelä - Nuotio 2003, 204 - 205.)

Oikeusministeriön kirjeen 31.3.2009 liitteenä olevassa tulkintaohjeessa erityiskorvauksesta sanotaan, että on todennäköistä, että tällaiset erityistä ammattitaitoa vaativat tehtävät ovat oikeusaputoimiston yleisellä edunvalvojalla useimmiten sellaisia, joihin päämiehellä olisi tarve saada oikeusapua. Tämän vuoksi on perusteltua, että palkkion määrittelyssä käytetään soveltuvasti valtioneuvon asetuksessa oikeusavun palkkioperusteista ilmeneviä periaatteita. Oikeusavun palkkioperusteita sovelletaan siten, että oikeusavun palkkiosta vähennetään 10 %, jolloin tuntiveloitus on 90 €. Päämieheltä ei tulisi periä enempää kuin hän maksaisi oikeusavun asiakkaana, joten olisi otettava huomioon myös se, saisiko päämies oikeusapua korvauksetta tai osakorvauksella. Palkkiona huomattavaa työmäärää vaativasta tehtävästä peritään tehtävän laadun mukaan 50 - 90 € tunnilta. Tällainen tehtävä voi olla esimerkiksi yritystoimintaa harjoittaneen päämiehen laajan yrityskirjanpidon selvittäminen tai päämiehen omistamien poikkeuksellisen lukuisien asuntojen vuokrakirjanpidon ja vuokrasaatavien selvittäminen useiden vuosien ajalta, mikäli näitä asioita ei ole lainkaan hoidettu edunvalvonnan alkaessa. (Oikeusministeriö 2009.)

Jotta erityiskorvauksen periminen voidaan hyväksyä, edellytyksenä on, että tehtävän hoitaminen edunvalvojan toimesta on ollut päämiehen edun mukaisista. Useimmiten on perusteltua, että edunvalvoja ei tee päämiehensä puolesta sellaisia tehtäviä, jotka eivät suoranaisesti liity edunvalvojan toimeen, vaan palkkaa niihin muun tekijän ja huolehtii työ- tai toimeksiantosopimusta laadittaessa siitä, että sopimuksen ehdot ovat päämiehen edun mukaiset. Joissakin tapauksissa tehtävä voidaan kuitenkin suorittaa joustavammin tai huokeimmin siten, että edunvalvoja itse suorittaa sen. Näissä tapauksissa holhousviranomaisen voi hyväksyä erityiskorvauksen suorittamisen edunvalvojalle. (Helin 1999.)

3.4 Erityistehtävä

Erityistehtävä on sellainen edunvalvojan tekemä tehtävä, johon edunvalvoja on määrätty lyhytaikaisesti, eikä siihen liity omaisuuden hoitamista. Tällaiset ovat esimerkiksi tietyn oikeustoimen tekeminen päämiehen puolesta tai tietyn omaisuuden vastaanottaminen päämiehen lukuun. Oikeusministeriön ohjeen 5. pykälässä säädetään, että näissä tapauksissa edunvalvoja on oikeutettu saamaan tehtävästään kohtuullisen korvauksen esittämänsä hyväksyttävän laskun mukaisesti. (Oikeusministeriö 2001.) Tällaisia erityistehtäviä ovat esimerkiksi sijaisedunvalvojana toimiminen perinnönjaossa, jossa pesänosakkaina ovat leski ja puolisojen yhteiset lapset. Leski on edunvalvonnassa ja hänen edunvalvojansa on yksi rintaperillisistä. Lesken ja hänen edunvalvojansa edut ovat ristiriidassa keskenään, joten edunvalvojana toimiva rintaperillinen ei voi edustaa sekä itseään että leskeä, vaan leskelle on haettava sijaisedunvalvoja, joka ajaa lesken etua perinnönjaossa ja ottaa perinnön vastaan lesken puolesta. Aina, jos edunvalvottavan vastapuolena on edunvalvoja itse tai hän edustaa vastapuolta, on haettava sijaisedunvalvoja. Tällöin sijaisedunvalvojana ei voi olla saman toimiston toinen edunvalvoja, vaan sijaisedunvalvojaksi pitää hakea joku muu henkilö. Tällöin jos edunvalvojana toimii yksityinen henkilö esimerkiksi joku sukulaisista, yleinen edunvalvoja voi toimia sijaisedunvalvojana.

Oikeusministeriön kirjeen 31.3.2009 liitteenä olevassa tulkintaohjeessa on erityistehtävät sanottu olevan sellaisia, joihin ei liity omaisuuden hoitamista. Palkkion määrittämisen osalta noudatetaan samoja periaatteita kuin erityiskorvauksen määrittämisessä erityistä ammattitaitoa tai huomattavaa työmäärää vaativista tehtävistä. Tuntipalkkio on siten 50 - 90 €, ja palkkion määrittelyssä käytetään soveltuvasti valtioneuvoston asetuksessa oikeusavun palkkioperusteista ilmeneviä periaatteita. (Oikeusministeriö 2009.)

Erityiskorvaus ja erityistehtävä eroavat toisistaan siten, että erityiskorvauksessa päämiehen varsinainen edunvalvoja perii erityiskorvausta tekemästään tehtävästä, joka ei varsinaisesti kuulu hänen edunvalvojan tehtäväänsä. Erityistehtävä on taas tehtävä, johon haetaan edunvalvoja lyhytaikaiseen tehtävään. Päämiehellä saattaa olla jo varsinainen edunvalvoja, mutta tämä on

esteellinen tekemään jotain oikeustointa, jolloin tähän tehtävään haetaan sijaisedunvalvoja.

4 PALKKIOON VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ

4.1 Tulojen vaikutus palkkioon

Edunvalvontapalkkioon vaikuttaa myös tehdyn työn lisäksi päämiehen tulot ja varallisuus. Tulot vaikuttavat palkkiorajoittimeen siten, että tulojen ollessa vähäiset palkkiorajoitin pienentää perus- ja lisämaksujen summaa. Varallisuus kasvattaa tuloja, sillä nettovarallisuudesta tietty osuus lasketaan tuloihin. Varallisuus vaikuttaa palkkioon siten, että päämiehellä ollessa pienet tulot mutta paljon varallisuutta, varallisuus korottaa palkkiorajoittimen euromääräistä summaa siten, että palkkiota voi periä enemmän, kuin mitä pelkän tulon perusteella voisi. Näin myös silloin, jos pelkkien tulojen mukaan päämieheltä ei perittäisi ollenkaan palkkiota, varallisuus nostaa tuloja sen verran, että palkkiota voi periä.

Päämiehen tulot vaikuttavat edunvalvonnasta perittyyn palkkioon siten, että mitä pienemmät tulot on, sitä pienempi on palkkio. Tämä on järjestetty palkkion laskennassa siten, että edunvalvoja laskee edellä selostetut perusmaksun ja lisämaksut yhteen, jonka jälkeen lasketaan päämiehen nettotulot rahana annetut sosiaaliset etuudet mukaan luettuna. Nettotulo on tulo, joka saadaan vähentämällä päämiehen tuloista ennakonpidätyksen tai ennakkokannon mukainen vero ja siihen mahdollisesti liittyvät työntekijän lakisääteiset maksut (Oikeusministeriön ohje, 3. pykälä, 1 momentti). Tuloihin voidaan ottaa huomioon myös 2 % hoidettavana olevan päämiehen omaisuuden arvosta (Oikeusministeriön ohje, 3. pykälä, 3 momentti). Nettotulon ollessa alle 4 200 € vuodessa perusmaksua ja lisämaksua ei peritä. Jos taas nettovuositulo ylittää 4 200 €, perusmaksua ja lisämaksua ei peritä siltä osin kuin niiden yhteismäärä ylittää 18 % summasta, joka saadaan, kun päämiehen vuositulosta vähennetään 4 200 € (Oikeusministeriön ohje, 3. pykälä, 2. momentti).

Tästä esimerkki:

Perusmaksu + lisämaksu yhteensä 400 €

Netto vuositulo 6 000,00 €

Vähennetään	- 4 200,00 €
Jää	1 800,00 €
tästä 18 %	324,00 €

Lopputuloksena palkkiota perus- ja lisämaksusta saa periä enintään 324 €

Joskus voi olla epäselvyyttä, **mikä on tuloa** ja mikä taas varallisuuden lisäystä. Kemin maistraatti on edunvalvonnan palkkioista annetussa ohjeessaan määritellyt tulon siten, että tuloa on sellaiset rahat, jotka ovat peräisin pysyvästä lähteestä ja toistuvaa. Se on säännöllisesti uusiutuva eikä tulon käyttö alenna varojen määrää. Tuloiksi ei taas katsota pitkään omistetun omaisuuden luovutusvoittoa, omaisuuden arvonnousua eikä myöskään satunnaisia saantoja.

Tuloina otetaan Kemin maistraatin mukaan huomioon:

- eläkkeet verojen jälkeen
- vuokratulot vastikkeen ja veron jälkeen
- korko- ja osinkotulot verojen jälkeen
- asumistuki
- sairausvakuutuspäiväraha
- työttömyyspäiväraha
- toimeentulotuki
- veronpalautukset
- saamatta jääneen ansion sijasta maksettavat päivärahat
- ansiomenetyksen perusteella maksettavat tai eläkkeen luontoiset vakuutuskorvaukset
- yritystulo: kun se on maksettu päämiehelle tai se on päämiehen käytettävissä
- metsänmyynti siltä osin kuin metsänmyynti ei vaikuta metsäomaisuuden pääoman arvoon. (Kemin maistraatti 2006).

Tuloina ei oteta huomioon Kemin maistraatin ohjeen mukaan seuraavia rahan saamia:

- vakuutuskorvaukset
  - alaikäisille maksettava kertaluonteiset vakuutuskorvaukset
  - säästövakuutusten takaisinostosuoritukset

o omaisuusvakuutuksen perusteella maksettavat vakuutuskorvaukset

- maksujen palautukset ja muut maksujen oikaisut
- omaisuuden myynnistä saatu vastike
- omaisuuden arvonnousu
- lahjat
- ositukseen ja perinnönjakoon perustuvat saannot
- veikkaus- tai muut vastaavat voitot tai satunnaiset saannot
- omaishoidon tuki
- tilinsiirrot

Kemin maistraatin ohjeessa on hyvin huomioitu suurin piirtein kaikki mahdollinen rahaliikenne, mitä voi edunvalvottavalla olla, joten lista on hyvin tyhjentävä. (Kemin maistraatti 2006.)

4.2 Varallisuuden vaikutus palkkioon

Varallisuus vaikuttaa edunvalvojan palkkioon kahdella tavalla. Muun varallisuuden kuin oman asunnon arvo vaikuttaa lisämaksun suuruuteen, kuten kohdassa 3.2.5 on selvitetty. Varallisuudella on myös vaikutus tulojen suuruuteen, sillä samainen 2 %, joka otetaan huomioon lisämaksussa, otetaan huomioon tulon lisäyksenä.

Varallisuudesta lasketaan omaisuuden arvo. Lähtökohtana on edunvalvojan hoidettavana olevan päämiehen omaisuuden käypä arvo eli yleensä niin sanottu vaihtoarvo, toisin sanoen hinta, joka omaisuudesta saataisiin myymällä se vapailla markkinoilla. (Helin 1999.)

Käyvän arvon selvittäminen on rahavaroissa yksinkertaista, mutta jos omaisuutena on jotain kiinteää omaisuutta, arvostaminen on jo vaikeampaa. Miten voi selvittää jonkin metsämaan käypä arvo, jos esimerkiksi päämiehellä ei ole rahavaroja maksaa asiantuntijan arviosta. Heikkinen, Heusala, Mäkelä ja Nuotio ovat kirjassaan sitä mieltä, että arvokkaamman omaisuuden käyvän arvon selvittämiseen tulee uhrata suhteellisesti enemmän resursseja kuin vähempiarvoisen omaisuuden arvon selvittämiseen. Esimerkiksi 200 € mak-

savan arviolausunnon tilaamista kymmenien tai satojen tuhansien eurojen arvoisen kiinteistön tai muun arvokkaan omaisuuden oikean arvon selvittämiseksi voidaan pitää tarkoitukseensa nähden kohtuullisena. Luotettavana pidettävää selvitystä käyvistä arvoista saa laillistetuilta kiinteistönvälittäjiltä, kunnan rakennusviranomaisilta, asunto- ja kiinteistövälittäjiltä, kunnan rakennusviranomaisilta, asunto- ja kiinteistö-osakeyhtiöiden isännöitsijöiltä, metsänhoitoyhdistyksiltä, metsäkeskuksilta, maataloussihteereiltä ja yritysten tilintarkastajilta. Usein tiedon voi saada pelkällä puhelinsoitolla tai muutoin vastikkeetta. Isännöitsijältä saatava vertailutietoihin samasta talosta aikaisemmin myytyjen asuntojen myyntihintaan perustuva kannanotto voi olla hyvinkin käyttökelpoinen, eikä se yleensä ole maksullinen. (Heikkinen - Heusala - Mäkelä - Nuotio 2003, 115.)

Kiinteistöjen verotuksessa käytettyjä verotusarvoja ei tulisi lähtökohtaisesti käyttää niiden epäluotettavuuden ja suuren hajonnan takia. Varallisuusverotusarvot ovat yleensä huomattavasti käypiä arvoja alempia. Huolimatta siitä, että verotuksessa pyritään käypiin arvoihin, verotuksessa esiintyy runsaasti sekä yli- mutta erityisesti aliarvostusta. Suhteellisen tuore perintö- tai lahjaverotuspäätös osoittaa kuitenkin melko luotettavasti omaisuuden käyvän arvon. Tämä johtuu siitä, että varallisuusverotuksen massamenettelyluontoisuudesta poiketen perintö- ja lahjaverotus toimitetaan yksilöllisesti. (Heikkinen - Heusala - Mäkelä - Nuotio 2003, 114.)

Yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmä on kannanotossaan 16.12.2009 OM 10/33/2009 katsonut, että edunvalvojan on pääsääntöisesti itse tehtävä arvostusratkaisu käyvän arvon määrittelyssä oman asiantuntemuksensa pohjalta sen omaisuuden osalta, josta käytössä ei ole ulkopuolisen asiantuntijan arviota. Siinä tapauksessa, ettei hän käyttämällä apuna oma paikallistunteustaan, tilastoja ja muista tietoja pysty arvostamaan omaisuutta, voidaan omaisuudesta hankkia maksullinen arvio. Maksullisen arvion on oltava tarpeellinen, mutta ellei arvostamISRatkaisulla ole merkittävää vaikutusta mihinkään, ei aihetta asiantuntijankaan käyttämiseen ole, vaikka omaisuuden arvon määrittäminen sinänsä olisikin vaikeaa. Työryhmä katsoi, ettei kirjallista dokumenttia arvostamisesta tule edellyttää kuin poikkeuksellisesti, koska tästä aiheutuu päämiehille ylimääräisiä kustannuksia. (Oikeusministeriö 2009.)

Kehittämistyöryhmä oli ottanut myös kantaa omaisuuden arvojen päivityksestä edunvalvonnan kestäessä. Sen mukaan omaisuuden arvojen tarkistukset olisi tehtävä vuosittain. Pieniä muutoksia omaisuuden arvossa ei ole välttämätöntä tehdä, vaan muutoksien tekemiseen tarvittava resurssi ja siitä saatava hyöty on punnittava. (Oikeusministeriö 2009.)

4.3 Palkkiorajoittimet

Palkkiorajoittimet on sivuttu jo aikaisemmissa palkkioperusteissa. Oikeusministeriön ohjeen 3. pykälässä on säädetty rajoittimesta, jolla pyritään estämään se, että edunvalvojan palkkio nousisi päämiehen maksukykyyn nähden liian korkeaksi (Helin 1999). Sen mukaan perusmaksua ja lisämaksua ei peritä, jos päämiehen nettotulot rahana annetut sosiaaliset etuudet mukaan luetuina ovat vähemmän kuin 4 200 € vuodessa. Nettotulolla tarkoitetaan tuloa, joka saadaan vähentämällä päämiehen tuloista ennakonpidätyksen tai ennakonkannon mukainen vero ja siihen mahdollisesti liittyvät työntekijän lakisääteiset maksut. Nettotuloja laskiessa on huomioitava päämiehen varallisuudesta aiheutuva muun omaisuuden hoitamisesta tuloksi laskettava osuus. (Heikkinen - Heusala - Mäkelä - Nuotio 2003, 199.) Varallisuuden perusteella laskettava tulo saattaa nostaa tulon yli 4 200 €:n, jolloin palkkion voi periä ylittävältä osuudelta.

Toinen palkkiorajoitin kohdistuu 4 200 €:a ylittävälle tulon osuudelle. Sen mukaan, jos päämiehen vuositulo on enemmän kuin 4 200 €, perusmaksua ja lisämaksua ei peritä siltä osin kuin niiden yhteismäärä ylittää 18 % summasta, joka saadaan, kun päämiehen vuositulosta vähennetään 4 200 €. Sellaisessa tapauksessa, jossa päämiehellä on suuri varallisuus mutta pienet tulot, tämä rajoitin jättäisi palkkion kovin pieneksi päämiehen varallisuuteen ja sen hoitamisesta aiheutuvaan työmäärään nähden. Tämän estämiseksi on ohjeeseen otettu varallisuuden tuloa lisäävä vaikutus. (Helin 1999.)

Esimerkki:

Päämiehellä on omaisuutta 500 000 € arvosta. Tulot ovat 4 200 € vuodessa, joten pelkkien tulojen perusteella perus- eikä lisämaksua peritä ollenkaan.

Varallisuus nostaa kuitenkin tulojen määrää. Vuosituloon, josta on vähennetty velat ja 13 500 €, voidaan lisätä 2 % varallisuudesta. Näin saadaan vuosituloksi 13 930 €. Lisämaksua voidaan periä 2 % varallisuudesta, josta on vähennetty 13 500 €. Lisämaksua voitaisiin siis periä varallisuuden perusteella 9 730 €. Palkkiorajoinnilla kuitenkin rajoitetaan perus- ja lisämaksua enimmäismäärää siten, että palkkiota voidaan periä enintään 18 % kokonaistulon ja 4 200 € erotuksesta, eli 1 751,40 €. Ilman rajoitinta lisä- ja perusmaksu olisivat yhteensä 10 030 €, joka olisi kohtuuton palkkio pienellä vuositulolla.

apulaskelma 1

Omaisuuksien vaikutus palkkioon

omaisuuden bruttoarvo	500000
- omassa käytössä olevan asunnon arvo	0
- velat	0
- vähennetään 13500	13500
Erotus =	486500
Palkkio/vuositulon omaisuuskorotus 2 % em.erotuksesta	9730

apulaskelma 2

Lisämaksu

+ omaisuusluettelon vuosi- tai päätöstilin laatiminen	100
+ omistusasunnosta huolehtimista koskevat toimenpiteet	0
+ muun omaisuuden hoitaminen	9730
Lisämaksu yhteensä	9830

apulaskelma 3

Tulojen vaikutus palkkioon

päämiehen vuositulot	4200
+ vuositulon omaisuuskorotus	9730
- vuositulon vähennys -4200	4200
Erotus =	9730
Palkkiorajoinnilla 18 % erotuksesta	1751,4

Perusmaksu	200
Lisämaksu	9830
Palkkio yhteensä	10030

Palkkiorajoinnilla	1751,4
perus- ja lisämaksu palkkiorajoituksen soveltamisen jälkeen = päämieheltä perittävä palkkio	1751,4

4.4 Palkkion kohtuullistaminen

4.4.1 Työmäärään nähden kohtuuttoman suuri palkkio

Oikeusministeriön ohjeen 6. pykälässä säädetään, että holhousviranomaisen voi olla hyväksymättä näiden ohjeiden mukaisesti laskettua edunvalvojan palkkiota. Palkkion voi jättää hyväksymättä, jos palkkion suuruus on edunvalvojan työmäärään ja tehtävän vaativuuteen nähden kohtuuttoman suuri tai jos on ilmeistä, ettei edunvalvoja ole hoitanut tehtäväänsä asianmukaisesti. (Oikeusministeriö 2001.)

Missä tapauksissa palkkioita voi kohtuullistaa? Perusmaksun kohtuullistaminen ei varmaankaan ole tarpeellista kovin usein, koska edunvalvojalla on aina aktiivinen valvonta- ja reagointivastuu päämiehestään ja lisäksi vahingonkorvausvastuu toimistaan. Sen sijaan lisämaksua voi olla joskus tarpeen kohtuullistaa. Lisämaksun perimistä voidaan pitää kohtuullisena, jos edunvalvoja on huolehtinut itse omaisuutta koskevista toimenpiteistä, eikä ole antanut sitä kenellekään muulle toimeksiantona. Jos luvanhakemiseen holhousviranomaiselta on käytetty asiamiestä, ja tämä on laskuttanut päämiestä siitä, ei edunvalvoja voi enää periä erikseen lisämaksua. (Heikkinen - Heusala - Mäkelä - Nuotio 2003, 207.)

Muun omaisuuden hoitamista koskevaa lisämaksua tulee kohtuullistaa, jos palkkion suuruus on edunvalvojan työmäärään ja tehtävän vaativuuden nähden kohtuuttoman suuri. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, jos edunvalvoja on antanut omaisuuden hoitamisen jollekin omaisuudenhoitoyhtiölle, joka kantaa vastuun omaisuuden hoitamisesta ja laskuttaa päämiestä, on kohtuutonta, jos edunvalvoja vielä perisi palkkiota pelkän omaisuuden arvon perusteella. Samoin, jos omaisuus makaa passiivisesti tileillä, osakkeissa tai rahastoissa vuodesta toiseen. Tällöin omaisuuden hoitaminen ei vaadi edunvalvojalta merkittävää työmäärää. (Heikkinen - Heusala - Mäkelä - Nuotio 2003, 207.)

4.4.2 Tehtävän epäasianmukainen hoitaminen

Maistraatin kohtuullistaessa palkkiota sillä perusteella, ettei edunvalvoja ole hoitanut tehtävänsä asianmukaisesti, on rangaistuksen luontoinen. Jos omaisuuden hoitamista on laiminlyöty, ja tästä aiheutuu päämiehelle vahinkoa, saattaa muodostua peruste palkkion kohtuullistamiselle. Laiminlyönnin vakavuudesta riippuen palkkiota voidaan alentaa osittain tai se voidaan evätä kokonaan. (Heikkinen - Heusala - Mäkelä - Nuotio 2003, 208.)

4.4.3 Maistraatin neuvoja ja ohjaava valvontatoimi

Holhousviranomainen, eli maistraatti, voi olla hyväksymättä ohjeiden mukaisesti palkkiota, jos se katsoo, että se on liian suuri edunvalvojan työmäärään tai tehtävän vaativuuteen nähden taikka jos edunvalvoja ei ole hoitanut tehtävänsä asianmukaisesti. Hyväksymättä jättäminen on kuitenkin ainoastaan holhousvoimilain, 56. pykälän mukainen maistraatin ohjaava ja neuvova valvontatoimi, joka ei ratkaise edunvalvojaa ja päämiestä sitovasti palkkion ja kulujen oikeaa määrää. Kysymys palkkion määrästä ja kulujen korvauksesta on yksityisoikeudellinen ongelma, joka ratkaistaan viime kädessä päämiehen ja edunvalvojan välisessä velkomisprosessissa yleisessä tuomioistuimessa. (Välimäki 2008, 128.)

4.5 Muut palkkiot ja kulut

Jos edunvalvoja perii peruspalkkion lisäksi muita palkkioita, hänen on toimitettava holhousviranomaiselle erittely tässä ohjeessa mainituista palkkion perusteena olevista toimenpiteistä. Erittelystä on käytävä ilmi se vuositulon ja omaisuuden määrä, jonka perusteella palkkio on laskettu. Edunvalvojan on lisäksi toimitettava erittely holhousviranomaiselle perimistään kuluista. (Oikeusministeriön ohje, 7. pykälä.)

Mitä nämä muut palkkiot ja kulut sitten voivat olla? Oikeusministeriö on 31.3.2009 antamassaan tulkintaohjeessa ohjeistanut palkkion perimisestä päämiehen kuollessa. Tällöin kuolemanjälkeiset toimet eivät ole edunvalvon-

taa, eikä niistä peritä edunvalvontapalkkiota. Erilliseen toimeksiantoon perustuvien palkkioiden perimistä on syytä pidättäytyä siihen saakka, kunnes niiden perusteista ja maksuperustelain soveltamisesta on annettu eri ohjeet.

Kuluista taas edellä mainitussa ohjeessa on ohjeistettu muun muassa kilometrikorvauksista. Yleisen edunvalvojan tai muun edunvalvontahenkilöstön virkatoimessaan tekemien matkojen kulut työnantaja korvaa virkamiehelle valtion matkustusohjeen mukaisesti. Päämieheltä ei peritä tavanomaisista asioiden hoitoon liittyvistä matkoista tulleita kuluja. Tällaisia ovat muun muassa käynnit päämiehen luona hänen asuinpaikassaan tai laitoksessa ja muut asioiden hoitoon liittyvät matkat hänen normaalissa elinympäristössään. Näitä matkoja ovat esimerkiksi pankeissa käynnit, asuntojen tarkastukset, kokoukset ja toimitukset edellä mainitussa elinympäristössä. Jos taas matka joudutaan tekemään yksittäistapauksessa päämiehen kotipaikkakunnan/elinympäristön ulkopuolelle esimerkiksi toimituksen tai muualla sijaitsevan omaisuuden hoitamiseksi, matkakulut peritään päämieheltä edunvalvojan vuosipalkkion yhteydessä ja yleensä työnantajan virkamiehelle korvaamien kulujen suuruusina. Muina kuluina voidaan päämieheltä periä esimerkiksi osuus omaisuuden säilyttämiseen vuokratun tilan kustannuksista, jos tila tai tallelokero ei ole yksin päämiehen käytössä. (Oikeusministeriö 2009.)

5 EDUNVALVONNAN PALKKION PERIMISEN EROAVAISUUDET KÄYTÄNNÖSSÄ

Selvittääkseni edunvalvontapalkkion perimisen määräytymisen käytäntöä lähetin 23 Pohjois-Suomen edunvalvojalle 19.8.2010 sähköpostilla kyselyn esimerkkitapauksineen (liite 2) kartoittaakseni, miten eri edunvalvojat perivät palkkiota eri palkkiolajeista. Määräaika vastausten antamiselle oli 3.9.2010. Vastauksia määräaikaan mennessä oli tullut 8 kappaletta. Muistutin vastausten antamisesta 2.9.2010 ja jatkoin määräaikaa 24.9.2010 saakka. Tällöin tuli vielä yksi vastaus, joten kokonaisvastausmäärä oli 9, mikä tekee 39 % kokonaisuudesta. Kohdistin tarkoituksella kysymykset vain Pohjois-Suomen edunvalvojille, koska he kuuluvat samaan oikeusapupiiriin toimistomme kanssa. Toimeksiantajani johtava julkinen oikeusavustaja toimii myös Rovaniemen hovioikeuspiirin oikeusaputoimenjohtajana, joten näin hän saa tietää palkkion perimisen periaatteet oman piirinsä edunvalvontatoimistoissa.

Keskityin tutkimuksessani pelkästään tutkimaan, eroavatko palkkion perimisen peruseriaatteen eri edunvalvojilla toisistaan ja miltä osin on aihetta muuttaa ohjeistusta. En lähtenyt tutkimaan, miten edunvalvojan omat ominaisuudet vaikuttavat palkkioon, esimerkiksi ikä sekä uravuodet. Olen pyrkinyt esittämään kysymykseni sellaisista palkkioista, joista olen arvioinut eroavaisuuksia olevan. Kysymykset olen laatinut esimerkkitapauksiksi päämiesten erilaisista elämäntilanteista, erilaisista tuloista ja varallisuudesta ja tiedustellut, minkälaista palkkiota edunvalvojat perisivät kussakin tapauksessa. Valitsin kysymysten muodoksi esimerkkikysymykset avoimine vastauksineen, koska arvelin näin saavani totuudenmukaisemman kuvan, miten käytännössä palkkio peritään.

Käyn läpi edunvalvojien kysymykset anonymisti satunnaisessa järjestyksessä vaihtaen vastausjärjestystä. Kerron ensin kysymykset ja luettelen vastaukset sekä sen jälkeen selostan, mitä olen halunnut kysymykselläni tutkia ja mihin lopputulokseen tulin vastausten perusteella.

5.1 Omistuksessa oleva omakotitalo

Päämies on eläkkeellä oleva leskirouva Virtanen, joka asustaa tällä hetkellä palvelutalolla. Hänen eläkkeensä määrä on nettona 900 €/kk. Hänellä on omaisuutena maalla sijaitseva omakotitalo, jossa hän käy aina silloin tällöin viikonloppuja viettämässä. Menoina hänellä on normaalit palvelukotimaksut ja omakotitalosta normaalit juoksevat menot. Ei velkoja. Säästöjä on kertynyt 10 000 €.

5.1.1 Oma asunto

Katsoisitteko omakotitalon omassa käytössä olevaksi vai muuksi omaisuudeksi?

Ensimmäisellä kysymykselläni olen pyrkinyt selvittämään, kuinka laajasti tulkitaan oman asunnon käsite, vaikka edunvalvottava ei enää asuisi omassa asunnossaan, mutta käy aina silloin tällöin viettämässä viikonloppuja asunnolla. Edunvalvojen vastauksissa ei ollut suurtakaan eroavuutta. Kaikki, yhtä lukuun ottamatta, katsoi asunnon omassa käytössä olevaksi. Tästä voidaan päätellä, että todennäköisesti suurin osa edunvalvojista toimii tässä kirjallisuuden tulkinnan mukaan. Esimerkkitapaukseni oli yksinkertaisimmasta päästä, joten todennäköisesti suurin osa edunvalvojista toimii tällaisessa tapauksessa tulkiten asunnon omassa käytössä olevaksi. Tulkintavaikeuksia tulee sellaisissa tapauksissa, jossa asuntoja on useampia, sekä kun mietitään, mitä velkoja voidaan vähentää asunnon arvosta.

5.1.2 Omakotitalon käyvän arvon selvittäminen

Miten selvittäisitte omakotitalon käyvän arvon, jos katsoisitte muuksi omaisuudeksi?

Vastaukset:

- Verotusarvo
- Olen käyttänyt verotusarvoa
- Pyytäisin suullista arviota tutulta kiinteistönvälittäjältä

- Kiinteistövälittäjän suullisella arviolle (ilmaisella)
- Joko pyydän kiinteistövälittäjän arvion tai katson verotuksesta jälleenhankinta-arvon
- Selvitän arvon tapauskohtaisesti käytettävissä olevin maksuttomin keinoin esim. paikallistuntemus, vertailukaupat, verotusarvo, tuttujen välittäjien suulliset arviot, kunnan teknisen puolen arviot, perukirjan arvo, perinnönjakokirjan arvo
- Käypänä arvona käytän kiinteistöverolipussa olevaa jälleenhankinta-arvoa. Lasken tontin arvon ja rakennusten arvot yhteen
- Lähtökohdaksi verotusarvo, jota on viime vuosina nostettu lähelle käypää arvoa – käyttäisin omaa kokemusta arvon määrittelyssä
- Verotusarvo lähtökohtana, sen lisäksi oma tietämys, tehdyt kaupat, jne.

Tässä olen halunnut kartoittaa, miten itse kukin edunvalvoja toimii asunnon arvostamisessa, kun kysymyksessä ei ole kovin varakas päämies. Omakotitalon arvioinnissa kukaan ei olisi esimerkkitapauksessa käyttänyt maksullista arviota, vaan ovat pyrkineet ilmaiseksi arvioimaan talon arvon. Tässä he ovat toimineen yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmän kannanoton mukaisesti. Työryhmä on linjannut arvostuksen siten, että edunvalvojan on pääsääntöisesti arvostettava itse käyvä arvo oman asiantuntemuksensa pohjalta. Vastaajista 22 % olisi käyttänyt kiinteistövälittäjän suullista arviota, 33 % olisi käyttänyt suoraan verotusarvoa, loput 45 % toimivat tapauskohtaisesti joko verotusarvolla, kiinteistövälittäjän suullisella arviolla, omalla kokemuksella, vertailukaupoilla, kunnan teknisen puolen arviolla, perukirjan arvolla, perinnönjakokirjan arvolla. Kirjallisuudessa verotusarvoa suoraan on pidetty epäluotettavana, sillä ne ovat yleensä huomattavasti käyviä arvoja alempana. Kiinteistöveroä käyttävät saavat omakotitalon arvoksi todennäköisesti pienemmän arvon kuin ne, jotka käyttävät kiinteistövälittäjän suullista arviota. Muut arvostuskeinot antavat todennäköisesti jokainen hiukan eri arvon. Arvoon vaikuttavat monet tekijät, ja todellinen arvo on vasta se, mikä saadaan, kun omaisuus myydään. Myyntihinnan ennustaminen ei ole helppoa eikä yksinkertaista.

5.1.3 Kiinteistvälittäjän arvio

Oletteko käyttäneet kiinteistvälittäjän arviota minkäänlaisessa tapauksessa?

Vastaukset:

- Kiinteistvälittäjä on arvioinut asunnon näkemättä, asunnon koon ja as Oy:n mukaan
- Aina jos vastaavaa tietoa ei ole saatavilla
- Joissakin tapauksissa olen käyttänyt myös välittäjän/metsänhoitoyhdistyksen arviokirjoja, mutta vain niissä tapauksissa, jos tila on rakentamaton eli siitä ei mene kiinteistövero. Niissä tapauksissa, jos kiinteistö/omaisuus on ostettu päämiehelle, olen käyttänyt hankinta-arvoa (kauppakirja tai perinnönjakokirja) sillä ne käyvät myös arviokirjasta
- Ainoastaan maistraatista haettavien lupien yhteydessä, maistraatti vaatii puolueettoman arviokirjan
- Kiinteistön myynti- ja perinnönjako (maistraatti vaatii myyntilupa)
- Myyntitapauksissa ja perinnönjaoissa
- Olen käyttänyt. Tarve on harkittu tilanteen mukaan ja päämiehen maksukyvyn mukaan
- Kun olen tehnyt omaisuusluetteloa uudesta päämiehestä, joka omistaa useita kiinteistöjä
- En ole, arvio tulisi maksamaan päämiehelle satasia

Tämä kysymys on jatkoa edelliseen kysymykseen. Olen halunnut selvittää, onko maksullista kiinteistvälittäjän arviota käytetty tarpeen vaatiessa. Vastusten perusteella 56 % käyttää maksullisia kiinteistvälittäjän arviota joissakin tapauksissa, 33 % ainoastaan myyntitapauksissa ja perinnönjaoissa sekä 11 % ei käytä ollenkaan maksullista kiinteistvälittäjän arviota. Tässä jokainen toimii ohjeistuksen mukaan, sillä kirjallisuus ja yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmätyöryhmän kannanotot ovat hiukan ristiriidassa keskenään, sillä maksullisen arvion käyttämistä Heikkinen, Heusala, Mäkelä ja Nuotio ovat kirjassaan pitäneet kohtuullisena arvokkaamman omaisuuden käyvän arvon selvittämiseen. Yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmä on taas kannanotossaan 16.12.2009 OM 10/33/2009 katsonut, että kirjallista do-

kumenttia arvostamisesta ei tule edellyttää kuin poikkeuksellisesti, koska tästä aiheutuu päämiehelle ylimääräisiä kustannuksia. Maksullisen arvion on oltava tarpeellinen. On pitkälle edunvalvojan harkinnassa, onko kirjallinen arvio tarpeellinen vai ei.

5.1.4 Lisämaksu vuositilin laatimisesta

Paljonko perisitte lisämaksua vuositilin laatimisesta (30 - 340) ja miksi?

Vastaukset:

- Ehkä 60 - 70 €, jonkin verran lisätyötä. 170 € omassa käytössä olevan asunnon hoidosta
- Lisämaksu vaihtelee asiapapereiden/tositteiden määrän mukaan keskim. 150 €
- Koko skaalaa kannattaisi käyttää, paljon työtä - isompi palkkio
- Riippuu tilin laajuudesta, omaisuudella ei ole merkitystä yksinään
- Jotain 30 - 150 välillä. Maksu määräytyy vuositilin laatimisen vaativuuden mukaan, esim. tilien ja tapahtumien määrä
- Asunnonhoidosta 170 €, vuositilistä 120 €, jos pari tiliä ja normaalilimenot
- Todennäköisesti 50 - 100 €. Enintään 200 €. Lisämaksun määrä riippuu, kuinka paljon tapahtumia päiväkirjaan on tullut vuoden aikana
- 120 €, normaali vuositili, jossa ei juurikaan tekemistä tai muuta aikaa vievää asiaa
- Lisämaksua 30 - 100 €, jos omaisuus jää alle 100 000 €, koska oman asunnon huolehtimisesta peritään 170 €

Tällä kysymyksellä olen halunnut kartoittaa perityn lisämaksun suuruuden tällaisessa tapauksessa, jossa päämies ei ole suurituloinen, eikä hänellä todennäköisesti ole kovin paljon tilivientejä vuodessa. Vastaukset vaihtelevat palkkiovälillä 30 - 150 €, eli vaihteluvälin 30 - 340 € alapäässä. Palkkion määräytymisen tulkintaohjeessahan oikeusministeriö on kehottanut perimään pienemmän maksun silloin, kun kirjanpito on yksinkertainen, joten tässä suhteessa palkkion suuruus on suhteellisen yhteneväinen. Vastausta on vaikeuttanut se, ettei edunvalvojilla ole ollut tiedossa tilivientien määrää. Toisaalta,

vaikka tilivientien määrä olisi ollut tiedossa, vaihtelu olisi voinut ollut sama, koska edunvalvojalla on kuitenkin viimekädessä harkintavalta siitä, mikä on palkkion suuruus. Missään ei ole sanottu selkeästi, paljonko peritään tietyllä tilivientimäärällä.

5.2 Toimeentulotuki/kohtuullistaminen

Päämies herra Pennanen on taas peruspäivärahaa saava työtön työnhakija. Hänen päivärahasa ovat 500 €/kk. Hän asuu vuokralla ja hän on pahasti velkaantunut. Ulosotossa on velkaa monta tuhatta euroa. Hänellä kuukausittaiset tulot riittävät juuri elämiseen, mutta edunvalvojan palkkion perusmaksua varten jouduttaisiin hakemaan toimeentulotukea.

Peritäänkö perusmaksu 200 € vai kohtuullistetaanko palkkio?

Vastaukset:

- Peritään
- Perusmaksu peritään ja haetaan toimeentulotukea
- Kohtuullistettaisi
- Sosiaalivirasto myöntää toimeentulotuen sekä perusmaksuun että lisämaksuun
- Peritään ja haetaan tt-tuki
- Perusmaksua peritään ja samoin ainakin alin lisämaksu vuosittain laadimisesta. Kustannukseen haetaan toimeentulotukea. Lain mukaan sitä on myönnettävä ja olemmekin saaneet
- Näillä tiedoilla hakisin edunvalvontapalkkion maksukuukautena toimeentulotukea ja tarpeen mukaan voisi kohtuullistaakin
- Aiemmin kunnan palveluksessa ei peritty, koska olisi ollut vain tulonsiirtoa kunnan kassasta toiseen. Nykyisin peritään ja haetaan toimeentulotuki
- Peritään palkkio ja haetaan siihen toimeentulotukea

Kysymykselläni olen halunnut selvittää, haetaanko perusmaksuun kunnan toimeentulotukea vai kohtuullistetaanko palkkio. Päämiehelle ei ole merkitystä, peritäänkö palkkio vai ei, sillä jos palkkio peritään, rahat maksuun tulevat

kunnan sosiaalitoimistosta toimeentulotukena. Edunvalvojilla on melko yhtenäinen linja tässä asiassa, ainoastaan yksi kohtuullistaisi palkkion ja yksi kohtuullistaisi tarpeen mukaan.

5.3 Varakas päämies

Neiti Nieminen saa vakuutusyhtiöltä päivärahaa 1 900 €/kk. Hän asuu omakotitalossa ja hänellä on talletuksia 100 000 € ja osakkeita 30 000 €. Hänellä on käytössään 3 käyttötiliä. Hän omistaa metsää 10 ha Utsjoella. Hänellä on myös jakamaton kuolinpesäosuus isänsä (kuollut -80) ja äitinsä (kuollut -85) jälkeen. Hänellä on 3 muuta sisarusta. Kuolinpesään kuuluu omakotitalo ja metsää 20 ha. Äidin perunkirjassa omakotitalo arvostettu 20 000 € ja metsämaa 7 000 €.

5.3.1 Lisämaksu vuositilin laatimisesta

Paljonko perisitte lisämaksua vuositilin laatimisesta ja miksi?

Vastaukset:

- ➔ 170 € talosta ja vuositilistä 150 - 180 €, koska useita omaisuuseriä ja niitä joudutaan arvottaman
- ➔ Lisämaksun määrä riippuu, kuinka paljon tapahtumia päiväkirjaan on tullut vuoden aikana
- ➔ Jotain 60 - 100 €
- ➔ Lisämaksun suuruus perustuu käytetyn selvitystyön määrän mukaan (tapauksissa joissa asiakkuus on tullut sinä vuonna jolta palkkio määrätään) 200 € on suuntaa antava. Lisäksi kun huomioi omaisuusselvitys, on summa alakanttiin arvioitu
- ➔ 240 €, monenlaista omaisuutta, mta-tilien uusimista, riippuu myös tili-tapahtumien määrästä
- ➔ Lisämaksua 100 - 170 €, koska omaisuus yli 100000 €,
- ➔ 250 €, jakamattomien kuolinpesien vuoksi. Mikäli kuolinpesillä ei ole pesänhoitajaa ja edunvalvoja joutuu selvittämään vuosittain pesien tilannetta palkkio olisi 340 €
- ➔ Lisämaksu riippuu työmäärästä - vaikka onkin monenlaista omaisuut-

ta, ei välttämättä teetä kovin paljon työtä. Jos ok-talo aiheuttaa työtä edunvalvojalle, peritään 170 €. Jos kuolinpesä teettää työtä esim. päämiehen edustamista kp:n kokouksissa tm. Ja aiheuttaa mm. matkoja myös niistä peritään – riippuu työmäärästä ja aiheutuneista matkakuluista paljonko peritään. Huomioitava alueemme pitkät matkat= isot matkakulut ja menee runsaasti aikaa myös siirtymisiin

- Vuositilistä laajuuden mukaan, omaisuudestaan jo näillä tiedoilla tulisi 5-kohdan mukaan melko paljon

Tämän kysymyksen tarkoitus on ollut selvittää, minkä suuruinen lisämaksu on sellaisessa tapauksessa, kun päämiehellä on varallisuutta suhteellisen paljon sekä kuinka suuri vaihteluväli on. Tässä tapauksessa hajontaa palkkion osalta tuli enemmän kuin varattomammalla päämiehellä. Palkkioväli oli 60 - 340 €, eli melkein koko palkkioväliskaala, joka on 30 - 340 €. Yhtenäistä linjaa palkkion perimiselle ei tässä tapauksessa ole. Vastauksen antaneet olisivat perineet palkkiota melkein minimistä maksimiin, joten perittävien palkkioiden erot ovat melko suuria. Tässäkin vastausten hajontaa saattaa aiheuttaa jonkin verran se, ettei esimerkissä ole tilitapahtumien määrää kerrottu sekä se, ettei tilanne ole todellinen eikä todellista työtä ole tiedossa.

5.3.2 Metsän arvo

Miten selvitätte metsän arvon?

Vastaukset:

- Pyytäisin metsänhoitoyhdistyksen arviota, koska sitä tarvitaan, jos metsää myydään tai tehdään perinnönjako
- Metsäarvon selvittää/laskee metsänhoitoyhdistys ja samalla saa tiedot hakkuiden tarpeesta
- Metsänhoitoyhdistyksestä
- Todennäköisesti metsänhoitoyhdistyksen arvio
- Verotusarvo
- Olen selvittänyt yleensä yhteyshenkilöltä Metsänhoitoyhdistykseltä, jos ei ole käytettävissä ajantasaista metsäarviota. En tilaa maksullista erikseen. Voidaan käyttää myös verottajan määräämää ha-hintaa,

mutta sitä pitää yleensä kohtuullistaa huomattavasti (900 €/ha on liikaa)

- Utsjoella käyttäisin verottajan hehtaarihintaa. Yleensä metsää omistavien päämiesten tiloista tehdään myös paikallisen metsänhoitoyhdistyksen kanssa metsänhoitosuunnitelma, josta käy ilmi puuston laatu ja voidaan laskea tarkempi arvio
- Verotiedot, perukirja
- Metsänhoitosopimuksesta

Tässäkin kysymyksessä halusin selvittää, käytetäänkö verotusarvoa metsän arvioinnissa. 66 % käyttää metsänhoitoyhdistyksen arviota, joka on luotettavampi arvio kuin verottajan. 22 % olisi käyttänyt suoraan verotustietoja. Verotusarvo on metsätiloilla todellista arvoa pienempi, eikä ole näin ollen luotettava. Yksi (11 %) olisi käyttänyt myös vaihtoehtoisesti ja yksi (11 %) suoraan verottajan antamaa hehtaarihintaa. Verottajan antama hehtaarihinta ei ole verotusarvo, vaan se on verottajan antama vero-ohje 746/36/2009, 2.10.2009 varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. Perunkirjoituksissa ohjetta käytetään usein arvostettaessa perinnönjättäjän kiinteistöjen arvoa, jos ei ole käytettävissä arviokirjoja. Kyseisestä ohjeesta löytyy verottajan käyttämiä vaihtoehtoisia käyvän arvon laskentatapoja, jos ei ole käytettävissä arvioita. Ohjeessa käytetty metsän arvostaminen perustuu kiinteistöjen kauppahintatilastointiin. Aina ei ole käytettävissä tila-arviota tai voimassa olevaa metsätaloussuunnitelmaa. Tällöin metsän arvo voidaan määrittellä ohjeessa olevasta taulukosta maakuntakohtaisten hehtaariarvojen ja metsämaan pinta-alan perusteella. Taulukossa olevat arvot on johdettu Maanmittauslaitoksen ylläpitämän kiinteistöjen kauppahintarekisterin metsäkiinteistöjen kauppahintatiedoista, jotka ovat vuosien 2007 - 2009 puhtaiden metsämaakauppojen keskiarvohinnat. (Vero 2009.) Ohjetta voi käyttää myös muulloin kuin perinnön ja lahjan ollessa kysymyksessä. Ohjeessa on se heikkous, että se ei ole paikalliskohtainen vaan sama hehtaarihinta koskee koko Lapin lääniä, mutta käyttökelpoinen, jos ei ole muuta käytettävissä.

5.3.3 Kuolinpesän arvo

Miten selvitätte kuolinpesän arvon, käytättekö perukirja-arvoja vaikka ne ovat 20 vuotta vanhoja?

Vastaukset:

- Kuolinpesän tiliotteiden, ym papereista tai pesänhoitajan avulla
- Päivitän arvot joko arviokirjalla tai verotuksen jälleenhankinta-arvolla
- Perukirja arvoja
- En käyttäisi perukirja-arvoja, jos kokemuksen mukaan tiedän, että ne eivät enää ole ajan tasalla. Joskus jopa saattavat ollakin
- Käytetään perunkirja-arvoja
- Päivittäisin arvon, koska perukirja arvot jo 20 vuotta vanhoja,
- Kuolinpesän jakoon hakisin selvittäjän ja jakajan, jonka tehtävänä on selvittää niiden arvo. Siihen saakka voin vain tyytyä perukirjan arvoihin kuolinpesän omaisuuden osalta. Kuolinpesän omaisuuden arvojen selvittäminen maksaa ja ei ole päämiehen velvollisuus kustantaa niitä. Selvitystyö kuuluu pesänjakajalle ja pitää olla vankka peruste, miksi kuolinpesiä ei jaeta
- Käyttäisin perukirja-arvoja
- En käyttäisi perukirja-arvoja vaan arvostaisin talon ja metsämaan edellä mainitsemillani periaatteilla

Omasta kokemuksesta työssäni oikeusaputoimistossa perukirjoja laatiessani olen huomannut, että yleensä kuolinpesissä, jotka ovat 20 vuottakin vanhoja, perukirja-arvot ovat huomattavasti todellisia arvoja pienemmät. Halusinkin selvittää, miten edunvalvojat arvostavat kuolinpesän arvon tällaisessa tilanteessa. 33 % olisi käyttänyt perukirja-arvoja ja 67 % eli suurin osa edunvalvojistista olisi kuitenkin tässä tapauksessa päivittänyt arvot vastaamaan tätä päivää. Varallisuuden arvohan vaikuttaa lisämaksun suuruuteen sekä palkkioarjoittimen suuruuteen, joten palkkioissa saattaa olla suuriakin eroja, jos kuolinpesäosuuden arvostaa liian pieneksi.

5.3.4 Lisämaksu omaisuuden määrän ja tilin laajuuden perusteella

Oikeusministeriön ohjeessa lisämaksua päätöstitilin ja vuositilin antamisesta voidaan periä 30 - 340 € omaisuuden määrästä ja tilin laajuudesta riippuen. Miten otatte huomioon omaisuuden määrän ja tilin laajuuden, onko olemassa mitään tarkkoja rajoja, vai perittekö näppituntumalla?

Vastaukset:

- Omaisuudenhoitomaksu on suoraan 2 % hänen omaisuutensa arvosta vähennettynä vakituisen asunnon arvo (jonka arvo selviää kiinteistöverolipusta jälleenhankinta-arvona). Omaisuuteen lisäksi ¼ osan kuolinpesän arvosta joka arvo taasen perukirjoissa (jollei ole mitään myöhempää arviota arvosta). Lisämaksun suuruuteen vaikuttaa tehtävän työllistävyys. 200 € aika lähellä
- Peritään näppituntumalla ja alakanttiin. Suurimmassa osassa vuositilejä palkkio on 50 €
- Näppituntumalla
- Omaisuuden otan huomioon omaisuuskorotuksen laskemisella. Itse tilinteosta perittävään palkkioon omaisuus ei vaikuta, Katson päiväkirjan tapahtumien määrän mukaan
- Siitä kuinka paljon tilin tekeminen työllistää ajallisesti
- Perimme perusmaksuna 250 + 50,- vuositilin teosta. Käytämme palkkiolaskuria tapauksissa, joissa on selvää, että palkkio olisi em. Käytäntöä suurempi. Huomioimme kuitenkin päämiehen aikaansaaman työ määrän ja tarvittaessa kohtuullistamme
- Otan huomioon omaisuuden määrän maistraatin antaman ohjeen mukaan (v.2006) ja tilin laajuuden vientien määrän mukaan
- Tilistä perin näppituntumalla, omaisuudestahan saadaan ohjeen kohdan 5. mukaan
- Näppituntumalla, toimiston sisällä on laitettu vähän rajoja, riippuu tilien määrästä, muusta omaisuudesta, tapahtumien määrästä

Kysymykselläni olen halunnut tutkia, miten omaisuus vaikuttaa vuosi- ja päätöstitilin perimiseen, koska oikeusministeriön ohjeen mukaan lisämaksua voi periä 30 - 340 € omaisuuden määrästä ja tilin laajuudesta johtuen. Lisäksi

olen halunnut selvittää, onko edunvalvojilla tarkkoja rajoja, esimerkiksi tilivientien määrä, jonka mukana he palkkioväliä käyttävät. Oikeusministeriön palkkionmääräytymisohjeen tulkintaohjeessa on lisämaksun periminen kuitenkin linjattu siten, että pääpaino on tilien määrässä, ei niinkään siinä, paljonko omaisuutta on. Näiden vastausten perusteella vain yhdessä paikassa on laitettu vähän rajoja siitä, mitä kulloinkin peritään, sekä yksi edunvalvoja otti huomioon myös omaisuuden määrän Kemin maistraatin antaman ohje- taulukon mukaisesti, jonka olen aiemmin kappaleessa 3.2.1 käynyt läpi. Muilla oli vaihtelevasti näppituntuman, tilin laajuuden ja tilin tekemisen työllistä- vän ajan perusteella. Vastausten perusteella hajonta oli suuri. Yhteneväisyyt- tä ei ainakaan vastausten perusteella ollut havaittavissa.

5.4 Lisämaksu asiakkaan hankaluuden perusteella

Rouva Virtanen on eläkeläinen ja asuu vuokralla. Hänen tulonsa riittävät me- noihin ja muutama satanen jää säästöönkin kuukaudessa. Rouva on hyvin hankala ihminen, hän on jatkuvasti yhteydessä edunvalvontaan ja valittaa jos mistäkin asiasta ja on vailla lisää käyttövaraa lähes päivittäin. Hän työllistää edunvalvojaa kohtuuttoman paljon käynneillään ja soitoillaan.

Paljonko peritte lisämaksua vuositilin antamisesta ja miksi?

Vastaukset:

- 120 - 170 €, tilin tekemiseen käytetyn ajan perusteella
- Perisin 30 - 100 €, riippuen tilin laajuudesta, koska päämiehellä ei ole omaisuutta
- Pitäisi saada vuoden tositienippu käteen, maksu laajuuden mukaan ko- rotettuna hankaluuslisällä
- Ei peritä lisämaksua, eritystehtävistä erityspalkkiota
- 50 €, edellä selostetulla päämiehen käytöksellä ei ole mitään yhteyttä omaisuuden määrään tai tilin laajuuteen
- Työn määrän ja vaivan perusteella ei valitettavasti nykyisillä ohjeilla voi laskuttaa. Yleensä 20 % päämiehistä aiheuttaa 80 % työstä, ja ne vielä sattuvat olemaan vähävaraisia!
- Vuoden aikana päiväkirjaan kertyneiden tapahtumien mukaan 30 -

200 €

- Lisämaksua tilin tositteiden määrän mukaisesti. Valitettavasti toiset kulluttavat edunvalvojan aikaa enemmän kuin toiset, mutta sitä on vaikea näyttää toteen maistraatille. Tositteiden määrä on lisämaksun palkkion suuruuteen vaikuttava tekijä
- Ei lisämaksua, koska asiakkaan hankaluudesta ei saa periä lisämaksua, vaikka haluaisikin

Tällä kysymyksellä pääpaino oli selvittää, vaikuttaako itse päämiehen työllistyvyys, soittelu ja käynnit palkkion perimisen suuruuteen. Vaikea asiakas työllistää yleensä edunvalvojaa hyvinkin paljon turhilla yhteydenpidoillaan ja käynneillään. Oikeusministeriön ohjeesta eikä kirjallisuudessa löydy sellaista perustetta, jonka mukaan voisi periä hankalan asiakkaan aiheuttamasta lisätyöstä. Ohjeen mukaan lisämaksua vuositilin teosta ja päätöstilin teosta voi periä omaisuuden määrän ja tilin laajuuden mukaan. Oikeusministeriön tulkintaohjeessa on taas kehoitettu laittamaan pääpainon tilin laajuudelle määriteltäessä palkkion suuruutta. Vastausten lopputuloksena oli melko yhtenäinen linja. Vain yksi edunvalvoja käytti palkkion määräytymisessä hankaluuslisää.

5.5 Perusmaksun kohtuullistaminen

Onko perusmaksua missään tapauksessa kohtuullistettu?

Vastaukset:

- Ei
- Viittako kysymyksessä vielä rouva Virtaseen. Hänen tapauksessa ei ainakaan ole perusteita kohtuullistamiseen. Tapauksissa, missä päämiehellä on omaisuutta ja omaisuuden hoitomaksu (2%) nostaa edunvalvontapalkkion määrää ja jos päämiehellä ei ole rahavaroja palkkion maksamiseen ja hän ei saa omaisuuden johdosta toimeentulotukea, olen tehnyt johtavalle oikeusavustajalle hakemuksen edunvalvontapalkkion kohtuullistamiseksi. Asiasta on tehtävä aina esitys ja päätös.
- On kohtuullistettu huomioiden päämiehen talous kokonaisuutena
- On, uuden edunvalvonnan 1.vuonna kun päämies on velkaantunut ja

varaton

- Ei, (vuonna 2009 muutama jätettiin perimättä)
- Alaikäisen lapsen kohdalla, joilla ei ole tuloja
- Perusmaksua on joskus kohtuullistettu, jos kyseessä erittäin vähävarainen päämies
- Hyvin harvoin, koska saa toimeentulotuesta
- Perusmaksuja tullaan kohtuullistamaan useampana vuonna peräkkäin, koska korotukset edunvalvontapalkkioiden määrään olisivat kertakorotuksina olleet kohtuuttoman suuria. Meillä xxxxx Lapin alueella on kunta-aikaan peritty poikkeuksellisen alhaisia palkkioita

Kysymykselläni olen halunnut selvittää, onko perusmaksua, joka on kuitenkin vuosipalkkio edunvalvonnan perustehtävistä, kohtuullistettu jossakin tapauksessa. Perusmaksun voi periä aina, jos tulot ylittävän 4 200 € vuodessa. Perusmaksua 22 % ei kohtuullistaisi ollenkaan, 22 % harvoin, 56 % on kohtuullistanut harvoin tai kohtuullistettu huomioiden päämiehen talous kokonaisuutena. Yksi edunvalvoja ilmoitti, että heidän kunnassaan edunvalvontapalkkiot ovat olleet poikkeuksellisen alhaiset kunnan aikana, joten yhtäkkinen korotus olisi kohtuuttoman suuri, joten he kohtuullistavat perusmaksua useana vuonna peräkkäin. Vastausten perusteella perusmaksun kohtuullistamisessa ei ole yhteneväistä linjaa, vaan se vaihtelee riippuen edunvalvojasta.

5.6 Palkkion kohtuullistaminen

Onko palkkiota yleensä missään tapauksessa kohtuullistettu?

Vastaukset:

- On kohtuullistettu. Laskurin perusteella saatavat palkkiot kohtuuttoman suuria verrattuna kunnan aikana perittyihin palkkioihin. Nostetaan pikkuhiljaa
- Alaikäisten lasten kohdalla ja palkkioleikkurin niin tehdessä
- On, kun ohjeen noudattaminen on johtamassa työmäärään nähden kohtuuttoman isoon korvaukseen
- Palkkiota on kohtuullistettu, Edunvalvoja voi myös itse kohtuullistaa siten, että perii lisämaksua em. Tapauksessa alimman (30 €) mukaan

- On
- Ei
- Palkkiota on kohtuullistettu tai jätetty kokonaan perimättä edunvalvonnan päättyessä, jos on tiedossa, että varoja palkkion maksamiseen ei kuolinpesässä tai päämiehellä ole
- Palkkiota on kohtuullistettu, jos päämiehellä erityisen huono taloudellinen tilanne

Kysymykselläni olen halunnut kartoittaa, käyttävätkö edunvalvojat kohtuullistamismahdollisuutta palkkiota laskuttaessaan. Yksi ainoa vastaajista ei ollut kohtuullistanut palkkiota, muuten kohtuullistamista oli käytetty palkkion pienentämiseksi. Kohtuullistamisen perusteena on käytetty muun muassa päämiehen huonoa taloudellista tilannetta. Päämiehen kuollessa palkkiota ei ole myöskään peritty, jos on tiedossa, ettei kuolinpesällä ole varoja palkkion maksamiseen, sekä ohjeen mukaisesti laskettuna palkkio on noussut kohtuuttoman suureksi tehtyyn työmäärään nähden. Yksi edunvalvoja oli käyttänyt kohtuullistamista samoin kuin edellisessä kysymyksessä, jotta edunvalvontapalkkio ei nousisi liian suureksi verrattuna edellisiin vuosiin.

5.7 Omaisuuden hoitosuunnitelma

Oletteko koskaan tehneet omaisuuden hoitosuunnitelmaa, jos olette, paljonko olette perineet palkkiota ja miksi?

Vastaukset:

- Velkojen kartoituksia – sisältyy normaali palkkioon
- On tehty tapauksissa, joissa on monenlaista hoidettavaa omaisuutta ja joudutaan tekemään paljon isoja päätöksiä, haetaan tavallaan maistraatin kantaa asioidenhoitotapaan jo etukäteen. Palkkio ollut noin 200
- En ole tehnyt
- Ei
- Minulla ei ole kokemusta omaisuudenhoitosuunnitelman laatimisesta
- En ole tehnyt
- En ole tehnyt
- Olen tehnyt omaisuudenhoitosuunnitelmia sellaisten päämiesten

kanssa, jotka ovat itse kyenneet ilmaisemaan tahtonsa ja vaikuttaneet suunnitelman sisältöön. Tällaisen suunnitelman laatimisen olen mieltänyt kuuluvan päämiehen tapaamiseen ja hänen tahtonsa kirjaamiseksi, enkä ole perinyt erillistä palkkiota

→ En ole

Kysymykselläni olen halunnut kartoittaa, tehdäänkö omaisuudenhoitosuunnitelmia ja paljonko niistä peritään yleensä palkkiota. Vastausten perusteella vain kaksi (22 %) oli tehnyt omaisuudenhoitosuunnitelman. Toinen näistä katsoi sen kuuluvan päämiehensä tapaamiseen ja hänen tahtonsa kirjaamiseen eikä ollut perinyt siitä erillistä palkkiota. Toinen omaisuudenhoitosuunnitelman tehneestä laskuttaa palkkiota noin 200 €. Kovin yleinen ei vastausten perusteella omaisuudenhoitosuunnitelman tekeminen ole. Palkkion suuruutta ei voinut verrata keskenään.

5.8 Erityiskorvaus

Oikeusministeriön ohjeessa säädetään, milloin voi periä erityiskorvausta tekemästään tehtävästä. Oletteko minkälaisissa tapauksissa perineet erityiskorvausta?

Vastaukset:

- En ole
- En ole nyt valtiolla ollessa. Sijaisuuksissa ja erityismääräyksissä on käytetty tuntiveloitusta
- Ei
- Lupahakemuksista ja erityismääräyksiä tuntiveloituksissa
- liite: vuonna 2002 xxx-Lapin edunvalvonnassa tehty ja maistraatissa hyväksytetty palkkiohinnasto. Hinnastoa on käytetty siihen saakka kun siirryimme oikeusaputoimistoille
- Olen perinyt. Maistraatin luvan hakemiset, osakkeen/kiinteistön myyntitoimet, perunkirjoituksiin ja perinnönjakoihin osallistuminen, suuritöiden irtaimiston inventointi/asunnon tyhjennys, erityiset kokoukset (esim. kuolinpesä), jne
- En ole juristi, joten en ole edustanut päämiestä oikeudessa, enkä ole

myöskään itse laatinut kauppakirjoja. Käytän aina asiamiestä. Erityiskustannukset ovat em kustannuksia mm.

- En ole. Kerran yritin periä velkajärjestelyhakemuksen laatimisesta, mutta maistraatti ei hyväksynyt
- Erityiskorvauksen periminen on ainakin itselläni käytössä enemmän kuin edellä mainitut lisämaksut. On jotenkin luontevampaa periä normaaliin edunvalvontatyöhön kuulumattomista tehtävistä tehdyn työn mukainen korvaus. Eli erityiskorvauksia peritään esim. kun edustetaan päämiestä erilaisissa oikeustoimissa, luetteloidaan irtaimistoja, järjestetään huutokauppoja oikeastaan kaikkea mahdollista ja mahdotonta päämiehen asioiden hoitamiseen liittyvää. Täällä meidän perukoillamme ei aina voi ostaa kaikkia palveluita, vaan joskus pääsee vähemmällä vaivalla, kun tekee itse.

Erityiskorvaus oli minulle ainakin sellainen palkkiolaji, josta ei heti avautunut, mistä sitä voi yleensä periä. Vastausten perusteella sitä on peritty edustamisesta erilaisissa oikeustoimissa, luetteloidessa irtaimistoja, järjestettäessä huutokauppoja, osakkeen/kiinteistön myyntitoimissa, perunkirjoituksiin ja perinnönjakoihin osallistumisesta, suuritöisen irtaimiston inventoinnista/asunnon tyhjennyksestä, erityisistä kokoukset (esimerkiksi kuolinpesä), ja niin edelleen. Yksi edunvalvoja oli perinyt omassa toimistossaan käytössä olevan maistraatin hyväksymän palkkiohinnaston mukaisesti. Palkkiohinnastossa oli erityispalkkioina muun muassa edunvalvojan läsnäolo käräjillä, josta oli peritty 100 €/kerta, päämiehen edustamisesta rikostutkinnassa 100 - 1000 €, omaisuuden inventointi normaalin omaisuusluettelon ulkopuolella, esimerkiksi kotikäynnein 100 €/asia tai käynti, päämiehen edustamisesta omaisuuden jakotilanteessa 100 €/kerta. Eräs edunvalvoja oli taas yrittänyt periä erityiskorvausta velkajärjestelyhakemuksen tekemisestä, mutta maistraatti ei ollut tätä palkkiota hyväksynyt.

5.9 Tulon ja varallisuuden lisäyksen ero

Onko mielestänne aina selvää, mikä katsotaan tuloksi ja mikä omaisuuden arvon korotukseksi, vai onko joissakin tapauksissa ollut epäselvyyttä? Jos on epäselvyyttä, minkälaisissa tapauksissa?

Vastaukset:

- Ei ole epäselvyyttä
- Joidenkin sijoitusten esim. rahastojen osalta pitää pohtia ja katsoa kirjallisuudesta
- On ollut selvää
- Metsätulo, täytyykö jakaa useammalle vuodelle, vai periä sen vuoden palkkiossa
- On selvää
- On selvää
- Selvää on, asianhallintajärjestelmä (virho) laskee palkkion
- Kyllä minulle on ollut aina selvää. Puun myyntituloa ei aikaisemmin ole saanut huomioida tuloksi, mutta sekin on nyt muuttunut
- Ei ole epäselvää

Kysymykselläni olen halunnut selvittää, onko tulon käsitteessä mitään epäselvyyttä käytännössä. Vastausten perusteella edunvalvojille oli suurimmaksi osaksi selvää, mikä on tuloa ja mikä varallisuuden lisäystä. Epäselvyyttä oli ainoastaan, pitääkö metsätulo jakaa useammalle vuodelle vai voiko sen periä vuoden palkkiossa, sekä joidenkin rahastojen osalta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Edunvalvontapalkkioiden periminen osoittautui monimutkaisemmaksi kuin alussa osasin ajatellakaan. Lukiessani oikeusministeriön palkkio-ohjeistusta ensimmäisen kerran, palkkion määräytyminen tuntui yksinkertaiselta. Käydessäni palkkiota kohta kohdalta läpi huomasin, että asia ei ollutkaan niin yksinkertainen. Palkkiolajeja on monenlaisia, vuositilin teosta ja päätöstilin teosta on säädetty palkkioväli, jonka määräytymiseen ei ole annettu tarpeeksi tarkkoja ohjeita. Perittävän palkkion suuruuteen vaikuttaa, miten arvostaa omaisuuden ja kohtuullistaako palkkiota. Palkkion suuruuteen voi jopa vaikuttaa asiakkaan hankaluus. Edunvalvojien vastauksista käy ilmi, että eroavuuksia on, toisissa asioissa enemmän kuin toisissa. Eroavuutta on vastausten perusteella ollut kunnan aikana enemmänkin palkkioiden ollessa pieniä, mutta nyt valtiolle siirtymisen myötä palkkioita on alettu nostaa sekä selkeästi pyritty yhtenäiseen linjaan. Tutkimukseni luotettavuutta vähentää edunvalvojien vastausmäärän vähäisyys sekä se, etteivät esimerkkitalanteet olleet aitoja vaan kuvitteellisia, jolloin ei todellisuudessa tiedä, mikä työmäärä asiassa on. Jotta päämiehet olisivat samanarvoisessa asemassa riippumatta siitä, missä asuvat, edunvalvontapalkkion määräytyminen pitäisi olla selkeämpää ja täsmällisempää.

Maistraatin tehtävänä on hyväksyä vuosi- ja päätöstilin yhteydessä laskutettu edunvalvontapalkkio. Siitä miten tarkasti maistraatit tutkivat vuositilin yhteydessä perittävää palkkiota, ei ole tietoa. Vai onko niin, että jos se ei ole tavattoman kohtuuton, maistraatti ei puutu siihen? Tässä olisi hyvä jatkotutkimusaihe jollekin. Oletettavasti on niin, että tämäkin on maistraattikohtaista, millä tarkkuudella palkkioita tutkitaan ja kuinka paljon niitä hylätään liian suurina. Liian pieniin palkkioihinhan maistraatti ei puutu, sillä siihenhän ei ole mitään syytä, sillä maistraatti ajaa päämiehen etua ja katsoo, ettei päämiehen etua loukata. Maistraatin tehtävä on viime kädessä valvoa, ettei palkkio ole liian suuri edunvalvojan työmäärään tai tehtävän vaativuuteen nähden taikka jos edunvalvoja ei ole hoitanut tehtävänsä asianmukaisesti (Välimäki 2008, 128). Se ei tutki, ovatko palkkiot yhdenvertaisia ja ovatko päämiehet samassa asemassa riippumatta, kuka edunvalvoja palkkiota laskuttaa.

Oikeusministeriöllä on pyrkimys saada palkkiot yhdenmukaistettua tulevaisuudessa. Oikeusministeriön on asettanut selvitystyöryhmän selvittämään muun muassa miten palkkioita voitaisiin yhtenäistää. Oikeusministeriön asettaman edunvalvonta-asioiden selvitystyöryhmän mietinnössä (4/2010, 16.2.2010) on ehdotettu muutettavaksi holhoustoimesta annettua laki muun muassa siten, että edunvalvojan palkkion suuruuden ohjeistamisesta oikeusministeriön ohjeella luovuttaisiin ja palkkiosta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Toivottavasti tämä selkeyttää ja yhdenmukaistaa palkkion perimisen tulevaisuudessa.

LÄHTEET

A. Käytetyt teokset, haastattelut ja artikkelit

- Heikkinen, A. - Heusala, A. - Mäkelä, S. - Nuotio, K. 2003. Holhoustili. Helsinki: WSOY lakitieto.
- Helin, M. 1999. Muistio edunvalvontapalkkion määräytymisestä. 19.10.1999. Oikeusministeriö. Lainvalmisteluosasto.
- Hirsjärvi, S. - Remes, P. - Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Husa, J. - Mutanen, A. - Pohjolainen, T. 2005. Kirjoitetaan juridiikkaa. Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. Helsinki: Talentum.
- Kemin maistraatti 2006. Ohje. Edunvalvojan palkkion määräytymisen perusteet. Kemi: maistraatti.
- Maistraatti 2010. Holhoustoimi. Edunvalvonnan tarve ja sen järjestäminen. Osoitteessa <http://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/holhoustoimi/Edunvalvonnan-tarve-ja-sen-jarjestaminen/> 3.9.2010.
- Oikeusministeriö 2008. Holhoustoimen palvelut. Esite. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Oikeusministeriö 2010. Mietintöjä ja lausuntoja. Edunvalvojen valvonnan ajanmukaistaminen 4/2010. Helsinki: oikeusministeriö.
- Oikeusministeriö 2010. Oikeusaputoimisto. Edunvalvonta. Kooste holhoustoimen kehittämistyöryhmälle esitetyistä kysymyksistä ja kannanotoista vuodelta 2001 lähtien. Oikeushallinnon yhteinen Intranet .
- .Oikeusministeriö 2010. Oikeusapu. Edunvalvonta. Edunvalvonnan arviointityöryhmän väliraportti 16.6.2010. Oikeushallinnon yhteinen intranet.
- Oikeusministeriö 2010. Valmisteilla. Työryhmät ja toimikunnat. Edunvalvontapalveluiden tuottamistavan arviointi ja kehittäminen. Osoitteessa www.om.fi/Etusivu/Valmisteilla/Kehittamishankkeita/126633346843 6.11.2010.
- Parviainen, E. - Rubanin M. 2009. Holhoustoimen lainsäädäntö. Helsinki: Edita Oy.
- Rautiala, M. 1984. Holhousoikeus.Helsinki: Lakimiesliiton kustannus Oy.

Rubanin, M - Tiainen-Hyrkäs, P. 2008. Edunvalvonnan siirto oikeusaputoimistoihin. Osoitteessa [www.om.fi/etusivu/valmisteilla/Kehittamishankkeita/tietoayleisen edunvalvonnanjaoikeusavunhenkilostolle/Asiakirjat/Tervetuloaoikeushallintoonpage/Edunvalvonnansiirto oikeusaputoimistoihinpage](http://www.om.fi/etusivu/valmisteilla/Kehittamishankkeita/tietoayleisen_edunvalvonnanjaoikeusavunhenkilostolle/Asiakirjat/Tervetuloaoikeushallintoonpage/Edunvalvonnansiirto_oikeusaputoimistoihinpage). 19.8.2010.

Saarenpää, A. - Mattila, H. - Mikkola, M. 1972. Holhous-yhteiskunnallinen ongelma. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vero 2009. Vero-ohjeet. Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. Verohallinnon ohje Dnro 746/36/2009, 2.10.2009. Osoitteessa www.vero.fi/nc/doc/download.asp?id=7460;496194 29.11.2010.

Välimäki, P. 2008. Holhoustoimen pääpiirteet. Helsinki: WSOYpro.

B. Virallislähteet

Hallintovaliokunnan lausunto 19/1998 vp. Hallituksen esitys holhouslainsäädännön uudistamiseksi.

HE 45/2008 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä.

Oikeusministeriö 2001. Edunvalvontapalkkion määräytymisen perusteet. 3927/33/2001 OM. Ohje. Helsinki: oikeusministeriö.

Oikeusministeriö 2009. Oikeushallinto-osasto, Oikeusapuyksikkö. Edunvalvontapalkkioiden periminen OM 12/33/2007. Helsinki: oikeusministeriö.

Oikeusministeriö 2009. Oikeushallinto-osasto. Yleisen edunvalvonnan kehittämissuunnitelma 16.12.2009 OM 10/33/2009. Helsinki: oikeusministeriö.

LIITTEET

Edunvalvontapalkkioiden kulu- ja palkkiolasku

Liite 1

Kysely edunvalvojille

Liite 2

EDUNVALVOJAN KULU- JA PALKKIOLASKU

EDUNVALVOJA _____

PÄÄMIES _____

hetu: _____

TILIKAUSI, jota lasku koskee _____

LASKU:I KULUT Edunvalvojan tehtävän hoitamisesta
aiheutuneet kulut (erittely ja tositteet liitteenä): _____

II PALKKIO

A) Perusmaksu (200 €) + _____ €

B) Lisämaksu (kääntöpuolen apulaskelmasta n:o 2) + _____ €

A + B) perus- ja lisämaksu yhteenlaskettuna = _____ €

C) Palkkiorajoitin (kääntöpuolen apulaskelmasta n:o 3) _____ €

D) Perus- ja lisämaksu palkkiorajoittimen soveltamisen jälkeen _____

E) Erityiskorvaus erityistä ammattitaitoa tai huomattavaa työmäärää vaatineesta tehtävästä (perustelut liitteessä) _____ €

PALKKIO YHTEENSÄ (= kohdat D ja E yhteensä) _____

I + II KULUT JA PALKKIO YHTEENSÄ _____ €

KOHTUULLISTAMINEN JA PERUSTE

PALKKIONA PERITÄÄN _____ €

Apulaskelmat kääntöpuolella._____, _____, _____, 20_____
(paikka) (päiväys)

1. Päämies on eläkkeellä oleva leskirouva Virtanen, joka asustaa tällä hetkellä palvelutalolla. Hänen eläkkeensä määrä on nettona 900 €/kk. Hänellä on omaisuutena maalla sijaitseva omakotitalo, jossa hän käy aina silloin tällöin viikonloppuja viettämässä. Menoina hänellä on normaalit palvelukotimaksut ja omakotitalosta normaalit juoksevat menot. Ei velkoja. Säästöjä on kertynyt 10000 €.

a) Katsoisitteko omakotitalon omassa käytössä olevaksi vai muuksi omaisuudeksi?

b) Miten selvittäisitte omakotitalon käyvän arvon, jos katsoisitte muuksi omaisuudeksi?

c) Oletteko käyttäneet kiinteistövälittäjän arviota minkäänlaisessa tapauksessa?

d) Paljonko perisitte lisämaksua vuosittain laatimisesta (30 - 340) ja miksi?

2. Päämies herra Pennanen on taas peruspäivärahaa saava työtön työnhakija. Hänen päivärahaansa ovat 500 €/kk. Hän asuu vuokralla ja hän on pahasti velkaantunut. Ulosotossa on velkaa monta tuhatta euroa. Hänellä kuukausittaiset tulot riittävät juuri elämiseen, mutta edunvalvojan palkkion perusmaksua varten jouduttaisiin hakemaan toimeentulotukea.

a) Peritäänkö perusmaksu 200 € vai kohtuullistetaanko palkkio.

3. neiti Nieminen saa vakuutusyhtiöltä päivärahaa 1900 €/kk. Hän asuu omakotitalossa ja hänellä on talletuksia 100 000 € ja osakkeita 30000 €. Hänellä on käytössään 3 käyttötiliä. Hän omistaa metsää 10 ha Utsjoella. Hänellä on myös jakamaton kuolinpesäosuus isänsä (kuollut -80) ja äitinsä (kuollut -85) jälkeen. Hänellä on 3 muuta sisarusta. Kuolinpesään kuuluu omakotitalo ja metsää 20 ha. Äidin perunkirjassa omakotitalo arvostettu 20000 € ja metsämaa 7000 €.

a) Paljonko perisitte lisämaksua vuosittain laatimisesta ja miksi?

b) Miten selvitätte metsän arvon?

c) Miten selvitätte kuolinpesän arvon, käytättekö perukirja-arvoja vaikka ne ovat 20 vuotta vanhoja?

d) Oikeusministeriön ohjeessa lisämaksua päätöstilin ja vuositilin antamisesta voidaan periä 30 - 340 € omaisuuden määrästä ja tilin laajuudesta riippuen. Miten otatte huomioon omaisuuden määrän ja tilin laajuuden, onko olemassa mitään tarkkoja rajoja, vai perittekö näppituntumalla?

4. Rouva Virtanen on eläkeläinen ja asuu vuokralla. Hänen tulonsa riittävät menoihin ja muutama satanen jää säästöönkin kuukaudessa. Rouva on hyvin hankala ihminen, hän on jatkuvasti yhteydessä edunvalvontaan ja valittaa jos mitään asiasta ja on vailla lisää käyttövaraa lähes päivittäin. Hän työllistää edunvalvojaa kohtuuttoman paljon käynneillään ja soitoillaan.

a) Paljonko peritte lisämaksua vuositilin antamisesta ja miksi?

5. Onko perusmaksua missään tapauksessa kohtuullistettu?

6. Onko palkkiota yleensäkin missään tapauksessa kohtuullistettu?

7. Oletteko koskaan tehneet omaisuuden hoitosuunnitelmaa, jos olette niin paljonko olette perineet palkkiota ja miksi?

8. Oikeusministeriön ohjeessa säädetään milloin voi periä erityskorvausta tekemästään tehtävästä. Oletteko minkälaisissa tapauksissa perineet erityiskorvausta?

9. Onko mielestänne aina selvää mikä katsotaan tuloksi ja mikä omaisuuden arvon korotukseksi, vai onko joissakin tapauksissa ollut epäselvyyttä? Jos on epäselvyyttä, niin minkälaisissa tapauksissa?

KIITOKSIA VASTAUKSISTA!!